

ÉRTEKEZÉSEK

A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUD. AKADÉMIA.

AZ I. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

SZINNYEI JÓZSEF

OSZTÁLYTITKÁR.

XIX. KÖTET. 10. SZÁM.

DSELÂL ED-DÎN RÛMÎ

NÉGYSOROS VERSEI

SZÉKFOGLALÓ

KÉGL SÁNDOR

L. TAGTÓL.

(Felolvasta a M. Tud. Akadémia 1906. deczember 3-i ülésén.)

Ára 1 korona 50 fillér.

BUDAPEST.

1907.

Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.

I. k. I. Telfy: Solon adótörvényéről. 20 f. — **II. Telfy:** Adalékok az attikai törvénykönyvhöz. 20 f. — **III. Tárkányi:** A legújabb magyar Szentírásról. 40 f. — **IV. Szász K.:** A Nibelungének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. 20 f. — **V. Toldy F.:** Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiánk feladása. 20 f. — **VI. Vámbéry:** A keleti török nyelvről. 20 f. — **VII. Imre S.:** Geleji Katona István főleg mint nyelvész. 60 f. — **VIII. Bartalus:** A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. Hangjegyekkel. 1 K 20 f. — **IX. Toldy:** Adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 1 K 20 f. — **X. Brassai:** A magyar bővített mondat. 40 f. — **XI. Bartalus I.:** A felsőaustriai kolostoroknak Magyarországot illető kézíratai- és nyomtatványairól. 40 f. (1867—1869.)

II. k. I. Matray G.: A Konstantinápolyból legújabban érkezett négy Corvin-codexről. 20 f. — **II. Szász K.:** A tragikái felfogásról. 40 f. — **III. Joannovics:** Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. 40 f. — **IV. Finály:** Adalékok a magyar rokonértelmű szók értelmezéséhez. 40 f. — **V. Telfy:** Solomos Dénes költeményei és a hétszigeti görög népnyelv. 40 f. — **VI. Zichy A.:** Q. Horatius satirái. 40 f. — **VII. Toldy:** Újabb adalékok a régibb magyar irodalom történetéhez. 80 f. — **VIII. Gr. Kuun G.:** A sémi magánhangzókrol és megjelölések módjairól. 40 f. — **IX. Szilády:** Magyar szófejtetések. 20 f. — **X. Szenácssy S.:** A latin nyelv és dialektusai. 60 f. — **XI. Szilády Aron:** A defferekről. 40 f. — **XII. Szvorényi J.:** Emlékbeszéd Árvay Gergely felett. 20 f. (1869—1872.)

III. k. I. Brassai: Commentator commentatus, Tarlózatok Horatius satiráinak magyarázó után. 80 f. — **II. Szabó K.:** Apáczai Cséri János Baresai Ákos fejedelemhez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében. 20 f. — **III. Szabó I.:** Emlékbeszéd Bitnitz Lajos felett. 20 f. — **IV. Vadnai:** Az első magyar társadalmi regény. 40 f. — **V. Finály:** Emlékbeszéd Engel József felett. 20 f. — **VI. Barna F.:** A finn költészetről, tekintettel a magyar ősköltészetre. 80 f. — **VII. Riedl Sz.:** Emlékbeszéd Schleicher Ágost, külső l. tag felett. 20 f. — **VIII. Dr. Goldziher I.:** A nemzetiségi kérdés az araboknál. 60 f. — **IX. Riedl Sz.:** Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. 20 f. — **X. Gr. Kuun G.:** Adalékok Krim történetéhez. 40 f. — **XI. Riedl Sz.:** Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. 40 f. (1872—1873.)

IV. k. I. Brassai: Paraleipomena kai diorthoumena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgilius Aeneise II-ik könyvére különös tekintettel a magyarra. 80 f. — **II. Bálinth G.:** Jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól. 40 f. — **III. Bartal A.:** A classica philológiának és az összehasonlító árja nyelvtudománynak művelése hazánkban. 80 f. — **IV. Barna F.:** A határozott és határozatlan mondatról. 40 f. — **V. Dr. Goldziher I.:** Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletről hozott könyvekről, tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. 40 f. — **VI. Hunfalvy P.:** Jelentések: 1. Az orientalistáknak Londonban tartott nemzetközi gyűléséről. — 2. **Budenz J.:** A németországi philologok és tanférfiak 1874-ben Innsbruckban tartott gyűléséről. 30 f. — **VII. Fogarasi J.:** Az új szóról. 30 f. — **VIII. Toldy F.:** Az új magyar orthologia. 30 f. — **IX. Barna F.:** Az ik-es igékről. 30 f. — **X. Szarvas G.:** A nyelvújításról. 30 f. (1873—1875.) — **V. k. I. Barna F.:** Nyelvészkedő hajlamok a magyar népnél. 50 f. — **II. Brassai S.:** A neo- és palaeologia ügyében. 60 f. — **III. Barna F.:** A hangsúlyról a magyar nyelvben. 60 f. — **IV. Ballagi M.:** Brassai és a nyelvújítás. 30 f. — **V. Szász K.:** Emlékbeszéd Kriza János l. t. felett. 50 f. — **VI. Bartalus I.:** Művészet és nemzetiség. 40 f. — **VII. Telfy I.:** Aeschylus. 1 K 60 f. — **VIII. Barna F.:** A mutató névmás hibás használata. 20 f. — **IX. Imre S.:** Nyelvtörténelmi tanulások a nyelvújításra nézve. 1 K 20 f. — **X. Arany L.:** Bérczy Károly emlékezete. (1875—1876.) — **VI. k. I. Mayr A.:** A lány aspiraták kiejtéséről a zendben. 20 f. — **II. Bálint G.:** A mandsuk szertartásos könyve. 20 f. — **III. Dr. Barna I.:** A rómaiak satirájáról és satirairóikról. 40 f. — **IV. Dr. Goldziher I.:** A spanyolországi arabok helye az iszlám fejlődése történetében, összehasonlítva a keleti arabokéval. 1 K. — **V. Szász K.:** Emlékbeszéd Jakab István l. t. fölött. 20 f. — **VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez. 1. Szilágyi I. 2. Vaszary K. 3. Révész I. 1 K 20 f. — VII. Bartalus:** Emlékbeszéd Mátray Gábor l. t. felett. 20 f. — **VIII. Barna:** A mordvaiak történelmi viszontagságai. 40 f. — **IX. Telfy:** Eranos. 40 f. — **X. Joannovics:** Az ik-es igékről. 80 f. (1876.) — **VII. k. I. Barna F.:** Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. 1 K. — **II. Budenz J.:** Podhorszky Lajos magyar-sínai nyelvhasonlítása. 20 f. — **III. Zichy A.:** Lessing. 40 f. — **IV. Barna F.:** Kapcsolat a magyar és szuomi

DSELÂL ED-DÎN RÛMÎ

NÉGYSOROS VERSEI

SZÉKFOGLALÓ

KÉGL SÁNDOR

L. TAGTÓL.

(Felolvasta a M. Tud. Akadémia 1906. deczember 3-i ülésén.)

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1907.

Dselâl ed-Din Rûmî négysoros versei.

A négysoros vers a *rubá'î* — mondhatni — nemzeti versneme a perzsáknak.¹⁾ Már a perzsa irodalom őskorában előszere-ttel művelték ezt a rövid, velős gondolatok kifejezésére rend-kívül alkalmas formát.²⁾

A mesznevi-vel együtt ez az iráni költők kedvencz metruma. Rövidsége nem engedi meg a keleties terjengést. Négy sorban lehetetlen a retorikának szabad folyást engedni. Az író kény-telen lapidaris stílusra törekedni. Itt nyilatkozik meg a perzsák-nak velők született hajlama az epigrammaszerű rövid szellemes ötletekre.

Európai olvasónak ez a perzsa költészet legélvezhetőbb versneme. A ghazelek és kaszidék túlvirágos hasonlatokkal terhes irányba, mely nem egyszer teszi erős próbára az olvasó türelmét, nem igen felel meg a nyugoti ízlésnek.

Igen találóan mondja ezért a jeles francia iranista, Darm-steter, hogy a négysoros vers egy igazi költő kezében a leg-hatásosabb neme a perzsa költészetnek (*Manië par un vrai poète, c'est le genre le plus puissant de la poésie persane. — Les origines de la poésie persane.* Paris 1887.).

A mi a négysoros vers alakját illeti, az nagy szabadságot enged a költőnek.

---

¹⁾ «Das Rubá'î (Der Vierzeiler) war dann eine völlig originelle persische Neuschöpfung. Seine natürliche Begabung für Epigramme und gedrängte Aperçus hat den Perser diese höchst charakteristische Form finden lassen.» Horn Pál, *Die neupersische Litteratur. Die Kultur der Gegenwart. Teil I. VII.* (Berlin 1906.) 244. l.

²⁾ Ethé, *Firdüsi als Lyriker* (München 1872.) 302—3. l.

Rendesen a két első sor és a negyedik rimel egymással, a harmadik pedig rímtelen. A rubá'í rimelése tehát $\alpha\alpha\beta\alpha$.¹⁾

Ez a rendes négysoros forma, mely legtöbbször előfordul. Néha mind a négy sor rímes, ez az úgynevezett ének-négysoros, a *rubá'í teráneh*.²⁾ Ez többnyire kissé monoton.³⁾

Leghatásosabb, mint azt a dán Christensen szépen kifejti 'Omer Khejjámról írt kitűnő monographiájában, az eredeti *rubá'í* alak, melyben csak az 1., 2. és 4-ik sor rimel.⁴⁾

Vegyünk elő egy négysoros verset, mely a megszokásosabb alakba van öntve. Mihelyt az első két sort elolvastuk, tisztában vagyunk a mérték, rím és tárgy felől. Aztán jön a rímnélküli harmadik vers, mely úgyszólván felfüggeszti az eszmemenetet és ugyanakkor átmenetet képez a végső sorhoz. Ez bevégezi a gondolat kifejtését vagy összegezi az előbb elmondottakat rövid, velős modorban, mely annál jobban meglep, mert itt újra felbukkan a várt rím.

Versmértéke a négysorosnak rendkívül változatos. Huszon-négy különféle változata van, mindannyi a *hazads* metrumra vezethető vissza. Ez a körülmény Garcin de Tassy szerint igen megnehezíti a kis költemény helyes skandálásának megtalálását.⁵⁾ Eredetileg a *Rubá'í* talán nem egyéb rövidített ghazelnél.

- 1) Men bendeh-i 'ászim rizá-ji tû kudsászt
Târik dilem nûr u szefâ-ji tû kudsászt
Mârâ tû bihist eger betâ'et bakhsi
În muzd buved lutf u 'atâ-jittû kudsászt.

The Quatrains of 'Omar Khayyâm ed. Whinfield (London 1883.) 65. l.

2) Rückert, *Grammatik, Poetik und Rhetorik der Perser*. Neu hrsg. v. Pertsch (Gotha 1874.) 65. l.

- 3) Khâhî kih beh szûfîgerî ez kh'od birehî
Bâjed kih hevâ u hevesz ez szer binihi.
Vân csiz kih dâri beh kef ez kef bidihi
Szed zekhm-i belâ khûrî vez dsâ nedsihi.

Abdurrahmân Dsâmî. La Roseaie du Savoir II. Golzâr-e ma'réfât 163 l. 370. sz.

4) Mest virkingsfuld er den oprindelige Rubâ'î form hvor kun Linije 1, 2 og 4 rimer. *Omer Khajjâms Rubâ'ijat* (Kopenhága 1906.) 108 l.

5) Ce qu'offre de particulier ce petit poëme relativement à la prosodie, c'est qu'il est écrit sur des mètres très irréguliers, quoique dérivés

Ide látszik mutatni az a jelenség, hogy egy dialektusban író perzsa költő, Bábá Tāhir 'Urjāni négysoros versei nem a szokásos rubá'i metrumban, hanem az alapul szolgáló *hazads* versmértékben vannak írva.¹⁾

Rubá'ji metrum feltalálásának dicsősége talán a perzsa költészet Homerjét, a vak Rûdegît illetné.

Egy Browne által felhasznált, még kéziratban levő perzsa verstan szerzője szerint «Rûdegi vagy egy másik régi perzsa költő találta ki a *hazads* versmérték *akhrab* és *akhrām* nevű változataiból a négysoros metrumot». Ezért, úgymond Browne, joggal tekinthető a négysoros vers a legrégibb speciálisan perzsa versnemnek.²⁾ Legio a jeles *rubā'î*-költők száma. Már Anszârî, a hérati öreg, mint öt tisztelői elnevezni szokták,³⁾ és az első nagy perzsa mystikus költő, Abû Sze'id igazi kis műremekeket alkottak ebben a formában.⁴⁾

Érdekes, hogy nyugaton egyikök sem nyerte el még az őket joggal megillető helyet. Mig a cynikus csillagász-költő, 'Omer Khejjām versei mindenütt ismereteseek és jóformán minden nyelvre le vannak már fordítva, addig a szakemberek szűk körén kívül alig vetett ügyet valaki a nálánál sokkal jelesebb Abû Sze'id-ra.⁵⁾ Pedig igazat adhatunk Hoszejn Azád-nak, ki imént

---

néanmoins du mètre hazaj, ce qui rend la scansion difficile à trouver. *Rhétorique et prosodie des langues de l'orient musulman* II. ed. (Paris 1873.) 339. l.

¹⁾   ◡ — — — | ◡ — — — | ◡ — —
Kusimûn ar bezâri ez kih terszi
Birâni ar bekh'âri ez kih terszi
Mu vâin nîmeh dil ez kesz neterszem.
Du 'âlem dil teh dâri ez kih terszi.

The Lament of Bâbâ Tâhir The persian text ed. by E. Heron Allen and rendered into English verse by F. Curtis Brenton (London 1902.) 25. l. 7. sz.

²⁾ The quatrain then, may safely be regarded as the most ancient essentially Persian verse form. *A Litterary History of Persia. From the earliest times until Firdawsi* (London 1902. 473. l.

³⁾ *Vosztocnyja Zamjetki* (Szent-Pétervár 1895.) *Zsukovszkij Pjeszni kheratszkago sztarcza* 79. l. Kégl, *Anszârî a hérati öreg*. Egyetemes Philologiai Közlöny 1902.

⁴⁾ Ethé, *Die Rubâ'is des Abu Sa'id bin Abulhair* (München 1875—8.)

⁵⁾ Pizzi ellenkező véleményt táplál. Szerinte nem mondhatni, hogy

megjelent művében azt az állítást kockáztatja meg, hogy Abû Sze'îd ötven négysorosáért szívesen odaadná és még nyerne is az üzletben, 'Omer Khejjâm egész költői készletét.¹⁾ A jelenség oka az, hogy a nagy vallásos költőnek még nem akadt Fitz Gerald vagy Rückertje. Ethé fordítása, mely a bajor akadémia értekezéseinek során látott napvilágot, philológiai és nem műfordítás. Pedig a szöveghez hû ilyen tolmácsolás, még ha legjobban sikerült is, fogalmat sem igen adhat az eredeti költői szépségeiről. Erre csak egy jeles műfordító képes.

Igazán kár, hogy oly kevesen foglalkoztak eddig Abû Sze'îddel!

Költeményei közül csak 92-öt adott ki Ethé német fordítással, ez alig teheti ki felét Abû Sze'îd összes műveinek. Sprenger²⁾ szerint ugyanis egyik kézírata vagy 250 négysoros verset tartalmaz és ez sem teljes (*these of course are not all the Rubû'ys of this poet*).

Abû Sze'îd-nek tehát még nincs kritikai szövegkiadása. Zsukovszkij, a kiváló orosz perzsa philologus által újabb időben közzétett két perzsa szöveg becses adatokkal szolgál ugyan a mystikus költő életrajzához és a dervisek életmódjának ismeretéhez, de csak a sok anekdota közé beszúrt idézeteket ad a költő divánjából.³⁾

Abû Sze'îd versei, bár van bennök erő és lendület, valami kifogástalanok lennének; néha homályosak és bizonytalanok. Omer Khejjâm éles, tiszta, átlátszó expositióját, mely egy tekintetre felfoghatóvá teszi gondolatait, hiába keressük nála. (*Quanto poi all' arte sua di poeta non diremo che essa fosse sovrana.*) *Storia della poesia persiana* (Turin 1894.) I. köt. 211. l.

¹⁾ Je me permettrai d'ajouter dût cet aveu m'attirer la réprobation unanime des membres du Khèyyâm Club de Londres, que je donnerais volontiers, et je gagnerais au marché, pour cinquante quatrains d'Abou Saïd, tout le bagage poétique de l'algébriste de Nichapour. *La Roseaie du Savoir* (Paris 1906.) Introd. VIII.

²⁾ *A Catalogue of the Arabic, Persian and Hindostany manuscripts of the libraries of the King of Oudh* (Kalkutta 1854.) I. 308. l.

³⁾ Ono predsztavljalo bogatjezij material ne toliko dlja kharakterisztiki nazavannago «sztarcza» no i dlja jarkoj kartiny zsitija bytija dervisej voobscse. *Tajny edinienija sz Bogom v podriyakh Abu Szaida* (Szent-Pétervár 1899.). *Prediszlavie Zsizni i Rjesci Sztarcza Abu Szaida* (u. ot 1899.) 2. l.

Dselál ed-Din Rûmî, kit méltán neveztek el a mystikus költők fejedelmének, ezen a téren is remekelt. Négysorosait bizvást állíthatjuk Abû Sze'îd híres versei mellé. Igazán megelő a *mesznevi* írójának termékenysége!

A nagyterjedelmű, elejétől végéig érdekfeszítő, helylyelközzel utólérhetetlenül szép vallásos költeménye *mesznevi ma'nevi* mellett, melyet a szufik perzsa Koránnak díszes nevével szoktak kitüntetni, egy igazi verstengert produkált. Költeményeinek se szere, se száma. Minden egyes kézírata újabb meg újabb versével ismertet meg. Természetesen lehetnek és kétségkívül vannak is ott későbbi, nem tőle származó versbetoldások.¹⁾ De legtöbb verse magán viseli a nagy szufi költő szellemének félreismerhetetlen bélyegét.

Egy Sprenger által ismertetett pompás kiállítású indiai kéziratban a ghazelek 1200 folio lapot töltenek be 37 sorral egy lapon. A *terdsi' bend* költemények ugyanitt 49-et.²⁾ Ehhez jön még ott vagy 4000 *rubá'*. Ennek a kéziratnak valamelyik másolata alapján készülhetett, mert éppúgy kezdődik és oly terjedelmű, mint a Sprenger-féle kézirat, egy birtokomban levő könyomatú kiadása Rûmî összes lírai műveinek «*Kullijât-i Semsz Tebrîz*» (Lucknow 1302), hol a ghazelek 993, a *terdsi' bendek* pedig 39 folio lapot foglalnak el. Ez a kiadás azonban nem teljes, mert hiányzanak belőle a négysoros versek. Micsoda termékenység! Rûmî versei, bár mind vallásos tartalmúak, éppen nem egyhangúak.

Óriási képzelő tehetsége remek külső alakba tudta kifejtezni a fenséges pantheista tanokat. Főjellemvonásuk a külső gyász mezébe burkolt benső lángoló hitbuzgóság, az áhitat

---

¹⁾ Gyakran meszik, hogy egyes más költők tollából eredő költeményeket a nagy Mevláná Rûminak tulajdonítanak a másolók. Így akadémiánk keleti kézíratai között van egy perzsa *mesznevi*, Gulsen-i Taûhîd, mely bár Sâhîdî műve, Rûmî szerzőségével ékeskedik a címlapon. Ilyen többek közt még a párisi nemzeti könyvtár 143. sz. kézírata, melynek igazi szerzője, mint azt kimutatnunk sikerült, Ahmed Rûmî. *Zeitschrift der D. M. G. LX.* (Lipese 1906.) 590. l.

²⁾ *A Catalogue of the Arabic, Persian and Hindostany manuscripts* (Kalkutta 1854.) I. 497. l. 375. sz.

gyönyöre, melynek tüzét a költő által feltalált dervis körtáncz, a *Szemâ'* szítja, növeli.

Jelentőségteljes symboluma ez éppúgy a sphærák körforgásának, mint az isteni imádattól megittasult, a legfőbb lény nyel egybeolvadni vágyó emberi lélek keringésének. A táncz rhythmikus elemei felrázták egész valóját. Feltüzelték phantasiáját. Lelkesült vágya sarkalta az isteni egységet, az egyedül igazán létezőt egész főforrásáig kikutatni.

Így termett a gondolatteljes ghazelek és négysorosok egész özőne. Gazdag virágos kertje a mélységes, érzelmes lírának. Azt el kell ismerni, hogy Rûmínál nincsen meg a szín, az árnyalat káprázatos gazdagsága, az örökös változatosság tavaszias, illatos frissesége, mely Hâfiz költészetét jellemzi, a mely felváltva hol bús, hol víg, istenkáromló és ájtatos, gúnyos és komoly.

Szépen szól Rûmi lantja is, de ő néha szeret egy húron játszani, mikor őt kizárólag egy eszme, egy érzelem uralja. Humor iránt éppen nincs érzéke. Allegóriáiban nem egyszer elveszti lába alól a talajt, nem látja meg a határvonalat, mely a magasztost a nevetségestől, a póriástól elválasztja.

Néhol a forma is hanyag. De azért Rûmî minden hibája mellett a gondolat kifejezés nagyszerűségében méltán versenyez a költő-óriásokkal. Könnyedén megüt itt-ott egy-egy isteni szép hangot. A látomány világosan áll lelki szemei előtt s ő tisztán adja vissza, a mit lát.

Szenvedélyes ihletének hullámai az egekig csapkodnak. Verseiben lüktet a szenvedély, heve elragad. Mesterkéletlen, de választékos a nyelvezete. Gyönyörű hasonlatokat találunk nála, sorokat, melyekben meglep képzeletének eredetisége.

Mint vallásos költő, nagyon is komolyan vette hivatását, hogysen apró hibákra és következetlenségekre ügyet vetett volna. A szufi-tanokat igyekezett a költő minden bájjal felruházni, mit csak lángesze sugalt neki. Ez a törekvés nyomot is hagyott költeményein.

De az ihlet magasztosabb perczeiben ékesszólásának áradata elsöpör minden nehézséget és égi harmoniában olvad össze az egész.

Reá nézve is áll, mit az angol költőről, Shelleyről mondanak: ez nem a pantheista tanok mezébe burkolt költészet, hanem

lelkesült meggyőződés, mely vallást teremt az eszméből. Hogy ilyen kiváló óriási tehetségű költő nem lett Európában népszerű, annak legfőbb oka, hogy nem talált ez ideig jó fordítóra. Hammer, a sokat ócsárolt bécsi orientalista volt az első, ki Rûmî költeményeit először méltatta. Mintegy hetven darabját adta német fordításban.¹⁾

Ezek azonban nem keltettek már pongyola irányuknál fogva sem nagyobb figyelmet. Így Goethe, ki a keleti befolyást a német költészetre inaugurálta, még egészen Háfiz befolyása alatt írta a *Westöstlicher Divant*.

Hammer Háfiz-fordítása volt tudvalevőleg a nagy költő főforrása. Hammer után Rückert, a nagy műfordító volt az első, ki felismerte Dselál ed-Din Rûmî jelentőségét, az 1821-ben megjelent *Taschenbuch für Damen*ben már több ghazelét közölt német versfordításban.

Ezek azonban, fájdalom, nem az eredeti szövegből, hanem Hammer fordításai alapján készültek.

Könnyen érthetőleg az ilyen fordítás utáni tolmácsolás bizony édeskeveset őrizhetett meg az eredeti szépségéből. Az összes ghazelek közül, mint azt Remy²⁾ kimutatta, csak valami 28 az ilyen másodkézből vett fordítás. A többi Rûmî modorában írt eredeti költeménye Rückertnek. 1838-ban Rosenzweig próbálkozott meg Rûmî lírai költeményeinek áttüztetésével. 75 költeményét fordította le német versekben. Könnyen folyó, sok helyen Rückertre emlékeztető versfordítása nem éppen hibátlan.³⁾

Más költői fordítása tudunkkal nincs Rûmî divánjának.

Angol nyelven R. Nicholson 1898-ban 48 darabját adta ki az eredeti szöveggel együtt hű prózai fordításban.⁴⁾ A tudomány mai színvonalán álló műve pompás jegyzeteivel kitűnő bevezet-

¹⁾ *Geschichte der schönen Redekünste Persiens mit einer Blütenlese aus Zweyhundert persischen Dichtern* (Bécs 1818.) 173—195. l.

²⁾ As matter of fact only twenty eight — less than one half of the Gazelen, — can be identified with originals in Hammer's book. *The influence of India and Persia on the poetry of Germany* (New-York 1901.) 39. l.

³⁾ *Auswahl aus den Diwanen des grössten mystischen Dichters Persiens Mevlana Dschelaleddin Rumis* (Bécs 1838.).

⁴⁾ *Selected poems from the Dīrāni Shams Tabrīz edited and translated* (Cambridge 1898.).

tésül szolgál a nagy szufi-költő lírai költészetébe. Dselál ed-Din Rumî száz meg száz ghazeljéből tehát valami 150 van valamely európai nyelvre lefordítva. Biz ez elenyészően csekély szám!

A nagy költőhöz méltó műfordításuk pedig teljesen hiányzik. Még több joggal mondhatjuk ezt négysorosairól. Hoszejn Azad a perzsa mystikus *rubá'i* költőkből közzétett szemelvényei során nyolcz négysoros versét fordította le francia prózára.¹⁾

Más európai fordítása tudtunkkal nem jelent meg Rûmî négysorosainak. Jelen tanulmányhoz főforrásul szolgált Dselál ed-Dîn *rubá'í*ainak 1894-ben a konstantinápolyi perzsa hirlap, Akhter kiadásában megjelent szövege, mely 400 lapon valószínűleg a négysorosok eddigi legteljesebb kiadása.²⁾

Jó hasznát vettük még Riza Kûlî Khán által kiadott Szemelvényeknek Rûmî divánjából, mely több olyan négysorost tartalmaz, melyek nincsenek meg a konstantinápolyi kiadásban.³⁾

Rûmî négysoros versei közül néhány más költők divánjaiban is fellelhető. Ezek száma azonban nem nagy.

Távolról sincs annyi «vándorló verse», mint 'Omer Khejjám-nak, kinek vagy 500 költeménye közül százon felül más perzsa költők művei közé is fel van véve. Christensen ezt látva, azt a kissé merész állítást kockáztatja meg, hogy egyetlen verséről sem tudjuk biztosan a csillagász-költőnek, hogy valóban tőle származik-e.⁴⁾

A mi Rûmî-t illeti, igen kevés verséhez férhet a legkisebb kétség, a legtöbb annyira elárulja írójának írmódorát.

Aránylag legtöbb ilyen versét 'Omer Khejjám és Ferid

¹⁾ *La Roseate du Savoir. Choix de quatrains mystiques. Tirés des meilleurs auteurs persans traduit pour la première fois en français avec une introduction et des notes critiques littéraire et philosophiques* (Lejda 1906.) I. 358. l.

²⁾ *Rubá'iját i hazret Merlânî* (Stambul 1312.).

³⁾ *Semszul-Hakâik* (Tebrîz 1280.) 361—376. l.

⁴⁾ Af de 500 Epigrammer, som Whinfields bekendte Omar-Udgave indeholder, er det foreløbigt konstateret, at over 100 findes i andre Digteres Vaerker, og videre Undersøgelser vil sikkert kunne bringe flere af disse «Vandredigte» for Dagen. Forholdet er altsaa nu det, at vi naeppe ved et eneste Rubai i Omars Samling med Sikkerhed kan afgøre, om det virkelig stammer fra ham selv. *Muhammedanske Digtere og Taenkere* (Kopenhága 1906.) 169. l.

ed-Dîn 'Attâr neve alá sorozták. Ezekről sem igen lehet bizonyítani, hogy nem tőle valók. Zsukovszkijé¹⁾ az érdem, hogy először kimutatta 'Omer Khejjám és Rûmínál előforduló azonos költeményeket.

Némi más olvasatokkal teljesen megegyező Rûmî és 'Omer Khejjám következő rubá'i-ja.

«Legyen az egész éven át részeg és megszegyenített a szerelmes. Legyen bolond, zavart és magánkülső állapotú. Józan fejjel mindenén búsulunk. Mikor legyen, a minék lennie kell,²⁾ lerészegedtünk.»

Inkább 'Omer Khejjám, mint Rûmî szájába illik a következő, a konstantinápolyi kiadásban egészen elrontott alakban kiadott darab. «Mi a szerelem (sic) szerelmesei³⁾ vagyunk és más a muszalmán. Gyenge hangyák vagyunk mi és nem Salamon király. Mi nálunk te a sárga arcot és az összetört bensőt (szó szerint májat) keresd. Másutt van a selyemruhák eladóinak a bazárja.»⁴⁾

Egészen eltérő a két utolsó sor egy az érzékiséget kárhoz-

¹⁾ Omar Khaijam i «sztransztrujucsija» csetverosztisija. *Al-Muzaffarijah Szbornik sztatij uczenikov Rozna* (Szent-Pétervár 1897.) 325. l.

²⁾ 'Ásik hemeh szál meszt u ruszvâ bádâ
Divâneh u sûrideh u sejdâ bádâ
Bâ hûsjâri ghuszeh-i her esiz khûrim
Csûn meszt sudim her csih bádâ bádâ.

Konstant. kiad. 10. l. V. ö. *The Quatrains of Omar Khayyâm* ed. Whinfield (London 1883.) 6. l. 8. sz. *Les Quatrains de Khéyam* trad. p. Nicolas (Paris 1867.) 6. l. 9. sz.

³⁾ Az 'ásik-i-'isk kifejezés különben másutt is előjön Rûmínál:

Mâ 'ásik i 'iskim kih 'isk eszt nedsât.
Dsân csûn Khizr eszt u 'isk âb-i hejât.

Konstant. kiad. 74. l.

⁴⁾ Mâ 'ásik-i 'iskim u muszalmán diger eszt
Mâ mûr-i zeifim u Szulejmân diger eszt
Ez mâ rukh-i zerd u dsiger-i pâreh teleb
Bâzârcseh-i kâszab firûsân diger eszt.

'Omer Khejjánnál Kâfir-i isk áll 'ásik-i-'isk helyett. A harmadik sorban pedig dsiger-i pâreh helyett *dsimeh-i kolneh* olvasható. V. ö. Whinfield 40. l. 58. sz. Nicolas 30. l. 55. sz. Konstant. kiad. 65. l.

tató, mind a két költőhöz méltó versben. «Ha a vágy és kívánság útját járod, én tudatom azt veled, hogy pórul fogsz járni.

Ha erről leteszel, világosan meg fogod látni, hogy miért jöttél te e világra és hová fogsz majd menni.»¹⁾

A konstantinápolyi kiadásból hiányzik, de Zsukovszkij által felhasznált régi Rûmi kéziratban megvan: «Azok, a kik a világ jelesei, az eget a gondolat Borákjával (Mohammed próféta csodás paripája) bejárják. A te lényeged ismeretében az éghez hasonlóan zavarodottak, lehorgasztott szédelgő fejűek.»²⁾

Csekély eltéréssel feltalálható Rûmi és 'Omer Khejjámnál az igénytelenséget magasztaló költemény. «Az, a kinek az ég egy fél kenyeret adott, s a kinek hajlékul egy fészket juttatott: nem keres senkitől semmit, ő töle se vár senki semmit. Mondd neki: élj boldogul, vígan, mert neki áll a világ.»³⁾

'Omer Khejjámnál is megvan az az istenség mindentudását magasztaló verse Rûminak, mely Zsukovszkij szerint a szentpétervári codexben olvasható,⁴⁾ de a konstantinápolyi kiadásba nem lett felvéve. «Minden titkotat tudja az az égi bölcs (t. i. Isten), a ki töviről-hegyire mindent tud. Felteszem, hogy

¹⁾ Ger ber szer-i sehvet u hevâ kh'âhi reft
Ez menet kheber kih bi nevâ kh'âhi reft
Ver der guzeri ez in bi bini be'ejân
Kiz behr-i csih âmedi kudsâ kh'âhi reft.

'Omer Khejjámnál a harmadik és a negyedik sor:
Biniger csih keszi u ez kudsâ âmedeh-i
Midân kih csih mikunî kudsâ kh'âhi reft.

Whinfield 62. l. 91. sz. Nicolas 48. l. 89. sz. Hoszejn Azad e verset Anszârinak tulajdonítja *La Roseaie du Savoir* I. 241. l. 317. sz. II. Golzâr-e ma'rêfét 141. l.

²⁾ Ânhâ kih kholâszeh-i dsihân isân end.
Ber evds-i felek Borâk-i fikret rânend.
Der ma'rîfet-i zât-i tâ mânend-i felek
Szer gesteh szer nigûn u szergerdânend.

Whinfield 100. l. 147. sz. Nicolas 64. l. 120. sz. Al-Muzaffarijah 350. l. 28. sz.

³⁾ Ân kesz kih ez cserkh nim nâni dâred. Konstant. kiad. 89. l. Whinfield 114. l. 168. sz. Nicolas 76. l. 116. sz.

⁴⁾ Csitajetszja v divanje Dzsela ed-Dîn Rumi Muzaffarijah 352. l. 36. sz.

képmutatással becsapod a közönséget. De mit teszel te azzal, ki minden egyes dolognak a tudója!»¹⁾

Hasonlóképp csak itt van meg Rúmínak 'Omer Khejjámmal közös költeménye. «Kutatva nem töltöttek el egynéhány éjszakát, nem tettek pár lépést sem önmagukon kívül. Az előkelőség ruháját néhány közönséges ember vette magára, rossz hírbe hozva pár jónevűt.»²⁾

Egy pár szó különbséggel 'Omer Khejjámnál is megvan. «Egy ideig gyermek-módra a mesterhez mentünk, a jó barátok arcának szemléletében gyönyörködtünk egy darabig. Halld meg, mi lett a vége történetünknek. Felhóként jöttünk és úgy mentünk el, mint a szél.»³⁾ Némi olvasati változatokkal 'Omer Khejjámnál is megvan. «Úgy mondják, hogy lesz majd paradicsom; abban színbor és szép hűri fog lenni. Aztán mi itt bort iszunk és szeretőt tartunk, mivelhogy utoljára is ebben lesz majd részünk.»⁴⁾

- 1) Szirret hemeh dānā-ji felek mī dāned
Kū mūi bemūi u reg bereg mī dāned.
Girem kih bezirk khalkrā biferibi
Bā ān csih kunī kih jek bejek mī dāned.

Whinfield 120. l. 177. sz. Nicolas 82. l. 158. sz.

- 2) Nāburdeh beszubū der ŧeleb sāmī csend
Nenihādeh zi kh'isten birūn gāmī csend.
Der kiszvet-i khāsz āmedeh 'āmī csend.
Bed nām kunendeh nikū nāmī csend.

Whinfield 134. l. 199. sz.

- 3) Jekesend bekūdeki bā usztād sudim.
Jekesend berū-ji dūstān sād sudim.
Pājān-i hedisz-i mā tū bisinev kihcsih sud.
Csūn ābr der āmedim u csūn bād sudim.

Konstant. kiad. 260. l. V. ö. Omer Khejjām:

Jekesend bekūdeki bā usztād sudim.
Jekesend bā usztādi-i kh'is sād sudim
Pājān-i szukhen sinev kih mārā csih reszid
Ez khāk ber āmedim u ber bād sudim.

The Quatrains of O. Khayyām 237. l. 353. sz.

- 4) Gūjend kih firdāusz berin kh'āhed būd
Āndsā mej nāb hūr 'ein kh'āhed būd
Pesz mā mej u mā'sūk bekef mī dārim
Csūn 'ākibet-i kār hemin kh'āhed būd.

V. ö. Whinfield 125. l. 185. sz.

‘Omer Khejjámra emlékeztetnek még Nicholson szerint a következő helyek Rûmî divánjából. Ezek azonban, úgymond az angol orientalista, meglehet, csak esetleges egyezések (*these are perhaps only coincidences*), mert sem ‘Omer Khejjám, sem Szâdî és Nizâmî nem gyakoroltak nagyobb befolyást költőnkre. «Azt, a mi neki van, ő tudja, ő tudja.»¹⁾

«Mint a vad galambja, röpködve és nyögdiessélve, azt hajtva egyre, hogy hol, hol»²⁾ (kû, kû különben hangutánzó szó is).

Ferid ed-Din ‘Attâr költeményei közt négy-öt Rûmî négy-soros versre találtam. Eldönteni ezek hovátartozandóságát bajosan fog valaha sikerülni. Hisz a két nagy szufi-költő oly sok rokonvonást mutat fel. Sőt a mi több, a *mesznevî* halhatatlan írója saját bevallása szerint is ‘Attâr befolyása alatt állott, kinek Eszrâr Nâmehe a nagy költő gyermekkori olvasmányai közé tartozott.

Maga ‘Attâr ajándékozta meg ezzel egy találkozásuk alkalmával Dselâl ed-Din Rûmî-t, mikor az még gyermek volt.³⁾

Ilyen ‘Attârral közös verse: «Az egész tenger vagyok én és nem egy vízcsepp. Nem vagyok én kettősen látó és nem vagyok olyan háborodott, mint azok. Minden egyes parány nyelvén mondom én, mely (t. i. a parány) jajgatva, esdekelve ilyen szóra fakad, hogy: nem részecské vagyok én.»⁴⁾

¹⁾ Ān csîz kih dâred ũ ũ dâned ũ dâned. V. ö. Omer Khejjâm: Ū dâned ũ dâned ũ dâned ũ. Whinfield 268. l. 401. sz. Teherâni kiad. 161. l.

²⁾ Csû fâkhiteh-i ũ perrân ferjâd kunân kû kû. V. ö. Omer Khejjâm:

Didem kih ber kungereh es fâkhiteh
Āvâz hemîdâd kih kû kû kû kû.

Whinfield 262. l. 392. sz. Nicolas 172. l. 350. sz. Teherâni kiad. Hem âgeh hem nâgeh mihmân-i men âmed ũ 289. l. *Selected poems from the Dîwânî Shams Tabrîz* (Cambridge 1898.) XXXVI. l.

³⁾ Ve derân vaht Mevlânâ Dselâl ed-Din kucsuk bûd Sejh ‘Attâr Kitâb Eszrâr Nâmehe behedijeh be Mevlânâ Dselâl ed-Dîn dâd. *The Tadhkirat u’shu ‘arâ* (*Memoirs of the poets*) ed. E. Browne (London 1901.) 193. l.

⁴⁾ Men baħr temâmem ve jeki kaṭreh nim
Ehvel nim u esûn ehvelân gharreh nim.
Gûjem bezebân-i ħâl her jek zerreh
Ferjâd hemî kuned kih men zerreh nim.

Hasonló kevés különbséget mutat a következő: «Abban az időben, mikor a mindenség tengerévé lesz az én lényegem, nyilvános lesz minden részecskének a szépsége előttem. Azért égek én, mint a gyertya, hogy a szerelem útján egy idővé váljanak nekem az összes korszakok». ¹⁾

Szenâji költeményei közt három Rûmival közös versre bukkantam. «Ne azt tekintsd te, hogy tudományos legyen az ember! Azt nézd csak, hogy mint tesz eleget fogadalmának. Ha az ember teljesíti kötelezettségeit, mindennél, a mit csak elképzelsz, fensőbb lesz az az ember.» ²⁾

«Az emberektől, így szól Rûmî a másik Szenâjival közös négysorosában, éles hallásod (vagy mint Szenâjinál áll, éles értelméd) által nem menekülsz meg. Böbeszédűséged nem szabadít meg tenmagadtól. Ha nem küzdesz erősen, nem menekülsz te meg ettől a kettőtől. Magadtól és az emberektől hallgatásnál

---

Konstant. kiad. 253. l. 'Atfârnâl jelentéktelen olvasati különbséggel:

Jek kaṭreh-i baḥrem men u jek kaṭreh nim.
Ehvel nim u csû ehvelân gharreh nim.
Gûi bezebân-i ḥâl jekjek zerreh
Ferjâd hemî kuned kih jek zerreh nim.

Teherâni kiadás, 207. l.

¹⁾   Ānvaḳt kih baḥr-i kull seved zât merâ
Rousen gerded dsemâl-i her zerrât merâ
Z'ân miszûzem csû sem'e tâ der reh-i 'isk
Jek vaḳt seved dsumleh-i evḳât merâ.

Konstant. kiad. 6. l. V. ö. 'Atfâr:

Ān lehzeh kih baḥr-i kull seved zât merâ
Rouzen gerded dsumleh-i zerrât merâ
Z'ân miszûzem csû sem'e tâ der reh-i 'isk
Jek vaḳt seved dsumleh-i evḳât merâ.

Teherâni kiadás, 208. l.

²⁾   Ānrâ meniger kih zû funûn âjed merd
Der 'ahd-i vefâ niger kih csûn âjed merd.
Ez 'uhdeh-i 'ahd eger birûn âjed merd
Ez her csih gumân beri fezûn âjed merd.

Semsz ul-Haḳâik 365. l. La Roseraie du Savoir I. 270. l. 359. sz. II.
Golzâr-e ma'rêfât 158. l.

egyéb meg nem ment téged». ¹⁾ «Míg józan vagy, így hangzik a harmadik közös poéma, nem jutsz a részegség élvezetéhez. Nem éred el te a lélek imádását, míg csak oda nem adod a tested. Addig, míg a jó barát (természetesen Isten) iránti szerelemben, mint a tüzet a víz, önmagadat meg nem semmisíted, nem leszen a létezés a te osztályrészed.» ²⁾

Szehâbi, ³⁾ egy újabbkori jónevű perzsa mystikus költeményei közé került Rûmînak ez a verse: «Nem lealacsonyító dolog az, ha a kicsinyek színvonalára leereszkedik a felnőtt ember. Ez az ő kicsisége az ő tökéletes voltából ered. Ha a gyermek nyelvén beszél is az apa, tudja azt jól az okos, hogy a szülő azért még nem gyerek.» ⁴⁾

A jeles régi mystikus költő, az aránylag kevésbé ismert Ahmed-i Dsâm költeményei közt két Rûmî rubâi-t találtam. «Míg csak egy hajszálnyi is fennmarad a te létezésedből, nyitva van addig az önimádás boltja. Te azt mondtad: összetörtem a képzelet bálványát és megmenekültem. Megvan még az a bál-

- ¹⁾ Ez khalk zi râh-i tiz gûsi nerehi
 Vez kh'od zi szer szukhen firûsi nerehi
 Zin her dû eger szakht nekûsi nerehi
 Ez khalk vez kh'od dsuz bekhamûsi nerehi.

Konstant. kiad. 330. l. *La Roseaie du Savoir* I. 214. l. *Golzâr-e ma'rêfât* 124. l.

- ²⁾ Tâ hûsjâri be'em'e-i mesztî nereszi
 Tâ ten nedihî bedsân peresztî nereszi
 Tâ der 'isik-i dûszt csûn âtes u âb
 Ez kh'od nesevî niszt behesztî nereszi.

Konstant. kiad. 360. l. Szenâji Kullijât (Teherân) a harmadik sorban *reh* út szó betoldásával: Tâ der reh-i 'isik csûn âtes u âb.

³⁾ Outre les ghazels et un mèsnèvi, Sèhâbi a composé six mille quatrains, d'aucuns disent un bien plus grand nombre. L'ensemble de ses quatrains porte le nome de Hèqâyeq-é mèn'èvi (Vérités spirituelles). *La Roseaie du Savoir* I. 269. l. 358. sz.

- ⁴⁾ Kucsuk bûden buzurgrâ kucsuk niszt
 Hern kûdeki ez kemâl khized sek niszt
 Ger zânkih pider hedisz-i kûdek gûjed.
 'Âkil dâned ân pider kûdek niszt.

Konstant. kiad. 74. l. *Golzâr-e ma'rêfât* 158. l.

vány, melynek elképzelt dolgától megszabadultál» (t. i. önmagad még megvagy, ki azt a bálványt elképzelted).¹⁾

«Türd el a fájdalmat, mivel én vagyok a te gyógyszered! Senkire se tekint, mert én vagyok a te ismerősöd! Ha megölnek, ne mondd, hogy megöltek engem. Köszönd meg, hogy én vagyok a te vérdíjad.»²⁾

Haszan Ghaznevi divánjában is olvasható Rûmî következő négysorosa: «Mennyit gondolsz te még erre a hitvány életre? Meddig tördöl te még ezzel a vészteni világgal?

A mit tőled el lehet venni, az ez a test. Mondd, egy ganéj-rakással (sic) kevesebb lesz, mit töprengsz!»³⁾

Medsd-ed-Dîn Baghdâdînâl is megvan Rûmînak egy szenvedélyes verse. «A szerelem vizével lett Ádám porhüvelyé összegyúrva. Száz zavar és keveredés támadt abból a világon. Eret vágtak a szerelem érvágójával a lelken. Egy vércsepp lecsöppent, és szív lett a neve.»⁴⁾

- 1) Tá jekszer mûi ez heszti tû bâkî eszt
 Âin i duķân kh'od pereszti bâkî eszt
 Gofti but-i pindâr sikesztem resztem
 Ân but kih zi pindâr bereszti bâkî eszt.

Rîzâ Kûlî Khân Rijâz ul 'arifin (Teherân 1305.) 32. l.

- 2) Bâ derd biszâz esûn devâjî tû menem
 Der kesz meniger kih âsnâ-jî tû menem.
 Ger kusteh sevî megû kih men kustehî sudem.
 Sukrâneh bidih kih khûnbehâ-jî tû menem.

Konstant. kiad 208. l. Ahmed-i Dsâmnâl csak a harmadik sor különbözik egy kissé:

Ger ber szer i kûi-'isk-i mâ kusteh sevî.

- 3) Tá csend zi dsân musztmend endisi
 Tá kej zi dsihân pur guzend endisi
 Ân esih ez tû tevân szited hemîn kâlbed eszt
 Jek mezbeleh gû mebâs csend endisi.

Konstant. kiad. 362. l. Haszannâl a második sor áll első helyen *La Rose raie du Savoir* I. 294. l. II. *Golzâr* 173. l. *Rijâz ul 'arifin* 185. l.

- 4) Ez sebnem i 'isk khâk-i Adem gil sud
 Szed fitneh u sûr der dsihân hâszil sud
 Szer-i nister-i 'isk ber reg-i dsân zedend
 Jek kaķreh firû csekid nâmes dil sud.

Teherâni kiadás 366. l. *Rijâz ul 'arifin* 131. l.

Szultân Velednek is tulajdonítják Dselâl ed-Dîn egy hozzá valóban méltó versét. «Ha csak egy lapját elolvasod a mi könyvünknek, örökre zavarodott leszel. Oh dicső egy zavarodottság! Ha csak egy pillanatra is leülsz a szív leczkéjét meghallgatni, mestereket ültethetsz le te akkor tanításod meghallgatására.»¹⁾

A szerelem tanította őt verselni. «Mikor az én szívemben felütötte tanyáját a szerelem, mindent elhamvasztott ott a te szerelmeden kívül. Észt, tudományt, könyvet, mindent félretett. Versre, ghazelra s négysorosra megtanítottam én.»²⁾

Világosan megmondja, hogy az ő kedvese nem földi lény. «Az én kedvesem, tudj meg azt, hogy mindenki előtt rejtve van. Kívül van az mindenféle találgatáson. Az én keblemben úgy ragyog, mint a hold, értsd meg jól. Tudj meg, hogy úgy össze van olvadva a testemmel, mint a lélek.»³⁾

Csak az alhatik, kinek nincs az ő inádottjáról tudomása. «Arra a fejre száll le az álom, ki róla mit se tud. Hogy aludnék az, a kinek tudomása van róla? Egész éjjel azt suttogja mind a két fülembe a szerelem: oh jaj annak, a ki ő nélküle nyugoszik.»⁴⁾

¹⁾ Ger jek verék ez kitáb-i mâ ber kh'âni
Heirân âbed sevi zeli heirâni.
Ger jek nefeszi bedersz-i dil binisîni
Usztâdânra bedersz-i kh'od binisâni.

Konstant. kiad. 381. l. *La Roseaie du Savoir* I. 65. l. 74. sz. II. *Golsâr-e ma'rêfê* 39. l.

²⁾ Tâ der dil-i men 'isk-i tû âmikhteh sud
Dsuz 'isk-i tû her esih dâstem szûkhteh sud
'Akl u szebek u kitâb ber tâk nihâd
S'ir u ghazel u dû bejtî âmûkhteh sud.

Rubâijât-i Mevlana Rûmî (Stambul 1312) 105. l.

³⁾ Ma'sûk-i men ez hemeh nihâneszt bidân
Birûn zi gumân-i her gumâneszt bidân
Der szîneh-i men esû meh 'ejâneszt bidân
Âmikhteh der tenem esû dsâneszt bidân.

U. ott 290. l.

⁴⁾ Ân szer kih bûd bi kheber ez vej khuszped
Ân szer kih kheber jâft ez û kej khuszped
Migûjed 'isk der dû gûsem hemeh seb
Ej vâj ber ânkesz kih bi vej khuszped.

Konstant. kiad. 95. l.

A boldog szerelmes nem tudja, mi a búbanat. «A meddig ennek a péri irigyeltjének a szívében van az alakja, ki olyan vígszívű, mint én, az egész világon? Istenemre, nem tudok más-ként, csak vígan élni. Hallom, hogy van szomorúság, bánat, de nem tudom, hogy mi az.»¹⁾ Akármit tesz vele imádottja, nem pártol el tőle. «Ha ebbe a könnyárt ontó szembe tövist szúrsz, S ha a kegyetlenség nyilát lövöd is ebbe a hajszálvékonyságú szívbe: én nem eresztsem el a ruhád szegélyét, verj bár dobmodra ezret az arczomra.»²⁾ A dervisek körtánczára czélozva így szól: «Ma valami forog a mi fejünkben. Madár lett a szív és a levegőben körben röpköd. Minden parányunk külön-külön körbe jár. Talán a lűség felé kering az a jó barát.»³⁾ Szeretőjének arczát az imához, szemeit a bőjthöz hasonlítja. «Arczod néked imaszámba megy, és szemed a bőjtébe. Mind a kettő a te ajkadtól kéreget. Meglehet, hibáztam, mikor részegen a te italod megittam és összetörtem a korsót.»⁴⁾ A szegénység és az erkölcsi tisztaság a legjobb pajzs. «Légy szegény te a szegénységben és a legtisztább részben (szefvet kedeh, t. i.

- 1) Tá der dil-i men szûret-i ân resk-i periszt
Dilsád esû menem der in hemeh 'âlem kîszt
Vallâhi kih bedsuz sâd nemidânem zîszt
Gham mîsinevem veli nemidânem esîszt.

Konstant. kiad. 42 l.

- 2) Ger khâr bedin dîdeh esûn dsûi zenî
Ver tir-i dsefâ ber dil esûn mû zenî
Men deszt zi dâmen-i tû kûteh nekunem
Ger hemcsû defem hezâr ber rûi zenî.

Konstant. kiad. 382. l.

- 3) Imseb csîzi der szer-i mâ mîgerded
Dil murgh sudeszt der hevâ mîgerded.
Her zerreh-i mâ dsudâ dsudâ mîgerded
Ân jár meger gird-i vefâ mîgerded.

Konstant. kiad. 94. l.

- 4) Rû-ji tû namâz âmed u csesmet rûzeh
Vin her dû kunend ez lebet derjûzeh
Dsurm mîkerdem meger kih men meszt budem
Âb-i tû bukhurdem u sikesztem kûzeh.

Konstant. kiad. 322. l.

a szívet érti) tiszta. Szegénységgel és tisztasággal lépj te be a csatasorba. Rántson bár ki hüvelyéből száz kardot a te ellenfeled, mivel semmit sem lát, nem ejt nagy sebet.»¹⁾ Olyan, mint az elrejtett kincs, az isteni szerelem, mely földve van a hit és a hitetlenség elől. «Van egy kincs a föld alá rejtve, a hitetlenek és a hívők népétől eldugva. Láttuk, hogy bizonyosan a szerelem van oda elrejtve. Mezítelenné lettünk a miatt az elburkolt miatt.»²⁾ A mystikus szerelem főkövetelménye, hogy a szerelmes azonosítsa magát vonzalmának tárgyával. «Mig te magaddal vagy, távol vagy tőlem, bár velem vagy. Bizony nagy az a távolság, mely engem tőled elválaszt. Nem érsz el te én hozzám, míg velem egygyé nem válsz. A szerelem útján vagy én maradok meg, vagy te.»³⁾ Igen szépen írja le az istenség mindentudóságát. «Olyan király ő, ki tudja mindazt, a mit te titkolsz. Ha szájpaddás és nyelv nélkül beszélsz is, megérti. Mindenki tudja, hogy mi élvezet van az ékesszólásban (szósz szerint a szóval kereskedésben). Én annak vagyok a szolgája, a ki tudja a hallgatást.»⁴⁾

-
- ¹⁾ Der fakr fakir bás der szefvet száf
 Bá fakr u szefâ der â tû der rûji meszâf
 Ger khaszm-i tû szed tigh ber âred zi ghilâf
 Csûn hics neh bined nezened zekhm guzâf.

Konstant. kiad. 191. l.

- ²⁾ Gendsiszt nihâdeh der zemin pûsideh
 Ez millet-i kufr u ehl-i din pûsideh
 Didim kih 'isk eszt jakin pûsideh
 Gestim berehneh ez csenin pûsideh.

Konstant. kiad. 323. l.

- ³⁾ Tâ bâ kh'odi dûri ârcsih hesztî bâ men
 Ej besz dûri kih ez tû bâsed tâ men
 Der men nereszi tâ nesevi jektâ men
 Ender reh-i 'isk já tû bâsi já men.

Konstant. kiad. 277. l.

- ⁴⁾ Sâhiszt kih tû her esih bipûsi dâned
 Bigâm u zubân ger bikhûrusi dâned
 Her kesz hevesz-i szukhen firûsi dâned
 Men bendeh-i ânem kih khânûsi dâned.

Konstant. kiad. 127. l.

Ugyanezt fejezi ki egy másik versében, a melyben a csalogánynak csak azért kegyelmez meg Salamon király, mert kilencz hónapig tud hallgatni. «Nagy panasz-szóval járultak Salamon elé a madarak: „Miért nem fenyited te meg ezt a fülemülét?” A csalogány ilyen szóra fakadt: „Az anya vérére esküszöm, ne haragudj. Három hónapig szólok én és kilenczig hallgatók.”¹⁾

Olyan ő, a költő, mint a tenger habja, ez a verse igen hasonlít abhoz a híres verséhez, hol Rûmî 'Attâr és Szenâjiról emlékezik meg:²⁾

«A kegyelem tengere vagy te, mi meg olyanok, mint a hab. A merre a víz ment, azon az oldalon vagyunk mi. Azt a vizet, melyet te a szerelem vérével szennyeztél be, locsold te mi reánk, kik olyanok vagyunk a te kezekben, mint a kézi dob»³⁾ (a dob szót azért használja, mert jól illik a *zeden*, a. m. ütni igéhez).

A tevét, a vallásos költők kedvencz állatát használja fel hasonlatul egyik versében. «Ha mind a két világ teli lenne is a bú tövisével, nem fél a tövistől az, a ki olyan, mint a teve. Mocskolja be bár a világot és a lelket a búbanat, megtisztul az, ha a szerelem lesz a mosdatója.»⁴⁾

¹⁾ Murghân reftend szû-ji Szulejmân bekhurûs
Kin bulbul-râ csirâ nemî mâlî gûs
Bulbul goftâ bekhûn-i mâder bîmedsûs
Szeh mâh szukhen gûjem u nuh mâh khamûs.

Konstant. kiad. 185. l.

²⁾ Kégl, *A poem from the Divân of Shams Tabrîz Journal of the Royal Asiatic Society* (London 1900.) 140—141. l. *Szenâjî és a perzsa valdósos költészet* (Budapest 1904.) 69—70. l.

³⁾ Tû baḥr-i letâfeti u mâ hemcsû kefim
Ânszû-ji kih mevds reft mâ ânterefim.
Ânkef kih bekhûn-i 'isk âlûdesztî
Ber mâ mîzen kih ber kefet hemcsû defim.

Konstant. kiad. 223. l.

⁴⁾ Ger her dû dsihân zi khâr-i gham pur bâsed
Ez khâr neterszed ânkih ustur bâsed
Ver dsân u dsihân zi ghusszeh âlûdeh seved
Pâkizelh seved csû 'isk kâzur bâsed.

Konstant. kiad. 136. l.

Mint előképe, Szenâji,¹⁾ a hajót használja fel költői képnek. «A haladó hajóról nézve úgy látszik, mintha a parti nádas távolodnék el tőlünk, pedig csak a hajó megy. Így mi megyünk ki a világból s nem a világ hagy el minket. A hajóban ülő, mikor az megy a tengeren, úgy véli, hogy a nádas megy el tőle. Mi megyünk el az eltávozással ebből a világból. S abban a nézetben vagyunk, hogy a világ a mulandó.»²⁾ A szív, mely a végzetlen istenséget magába zárni képes, olyan mint a szem, mely a legnagyobb tárgyakat is meglátja. «Így szóltam én, kicsinysége miatt szinte eltűnik a szívem. Hogyan fért be abba a te bűbánatod nagysága?» Így válaszolt: «A szívtől a szemre kell tekintened. Vajjon bár maga parányi, nem lehet-e azzal nagyokat meglátni?»³⁾

A szerelem (az isteni szerelmet érti) vele született tulajdonsága az embernek. «Az tudja csak meghallgatni a szerelmesek panaszát, a kinek az Úr születésekor (az eredetiben köldök elvágásakor) megadta a szerelmet. Hol csak magot látott (világ csalétkeit érti), elmenekült onnan. Oda repült, hová madár se jár.»⁴⁾

Kicsit keresetten, az arab *bejt* szó, 'ház' és 'vers' két értelmére alapítja egy rubáiját. «Költeményt szavaltam el neki, és megharagudott reám a szívra bló.»

¹⁾ Meszelet hemcsû merd der kestiszt.

Kégl, *Szenâji és a perzsa vallásos költészet* (Budapest 1904.) 106—107. l.

²⁾ Kesti kih bederjâi revân miguzered
Mî pindâred kih nejsztân miguzered
Mâ miguzerim zindsihân der rahlet
Mî pindârim kâin dsihân miguzered.

Konstant. kiad. 139. l.

³⁾ Goftem kih zi khûrdi dil-i men niszt pedid
Ghamhâi buzurg-i tû der û esûn gendsid.
Goftâ kih zi dil bedideh bâjed nigerid
Khûrd eszt der û buzurghâ netuvân did.

Konstant. kiad. 139. l.

⁴⁾ Ânrâ kih khudâi nâf ber 'isik burid
Û dâned nâlehâi 'usâk senid.
Her dsâ kih dâneh did zândsâi remid.
Perid ânszûi kih murghi neperid.

Konstant. kiad. 86. l.

Tudniillik a vers mértékével neheztelt mi ránk. Mondtam, milyen verset parancsolsz. Így szólott: micsoda házba (bejt) férek be én?¹⁾

Olyan szerelemittas a költő, hogy még az is megrészegeedik, a ki az ő sírjához közeledik. «Részeg lesz az, a ki az én sírom felett elmegy. Ha meg él, örökké ittas lesz. Ha tengerre megy, megrészegeedik tőle a tenger és a hajó (szó szerint 'amd, a. m. tutaj). Mikor eltemetik, berűg tőle a sír meg a szemfedő (sic).»²⁾

Minden ajtó zárva van, csak az ő (t. i. Isten) ajtaja van nyitva. «Minden ajtót bezártak, csak a tiedet nem. Hogy ne mehessen máshová, csak te hozzád az idegen. Oh te, kinek kegy, méltóság és világosság terjesztésedre nézve, szolgálai a nap, hold és a csillagok.»³⁾

Boldog az, ki kevéssel beéri. «A kinek a sors félkenyeret adott, s valamiféle hajléka van neki, nem keres senkit, őt sem kívánja, keresi senki. Mondd, élj boldogan, mert jó a te sorod.»⁴⁾

A szerelemnek nincs gyógyszere. «Annak a kedves lénynek, ki magának az orvosnak a szívét is elrabolja, hogy írhatna annak

- ¹⁾ Ber guftem bejt dilber ez men rendsid
J'âni kih bevezem-i bejt ez mâ szendsid.
Goftem kih kudâm bejt gûjem fermâ.
Goftâ bekudâm bejt kh'âhem gendsid.

Konstant. kiad. 103. l.

- ²⁾ Ber gûr-i men ânkû guzereð meszt seved
Ver ziszt kuned tâ bâbed meszt seved
Der baħr reved baħr u 'amd meszt seved
Ver khâk reved gûr u leħed meszt seved.

Rubâi'jât 102. l.

- ³⁾ Derhâ hemeh beszteħ end elâ der-i tû
Tâ reh nebered gharib elâ ber-i tû.
Ej der kerm u 'izzet u nûr efsâni
Khursid u meh u szitârehâ bendeh-i tû.

Rubâi'jât 302. l.

- ⁴⁾ Ân kesz kih zi cserkh nim nâni dâred
Vez behr-i maķâm âsjâni dâred
Ni tâleb-i kesz buved ni maṭlûb-i kesz
Gû sâd bizi kih kh'os dsihâni dâred.

Konstant. kiad. 89. l.

elő gyógyszer az orvos! Ha csak egy parányi részét megmutatja bájainak, Istenemre mondom, orvosra szorul akkor az az orvos.»¹⁾

Úgy látszik, a lélekvándorlásra czéloz a következő sorokban: «Egy lélek vagyok én, százezer a testem. De mit tegyek, ha lezárva tartja szájamat. Kétezer olyan teremtményt láttam én, milyenekkel én egyesülve voltam. De ezek közt nem láttam azt az egyet, a ki valóságban én vagyok (t. i. az Istent).»²⁾

Ügyefogyott voltán így kesereg: «Éjszakám nem nappalodik, mit tegyek? Szerencsém jóra nem fordul, mitevő legyek? Mondtam, hogy szerencsémel meghódítom a világot. Mit tegyek, ha nem segít a szerencse?»³⁾

Végtelen a mystikus szerelmes útja. «Lépj az útra, bár végtelen út az. Mert a gyávák dolga a távolról szemlélés. Élő szív által szerezd meg ezt az utat, mert a testi élet állati tulajdonság.»⁴⁾

Csak a halál útján érhet czélt. «A halálban van az igaz és istenes emberek élete. Erőt, méltóságot nyer a haláltól a tiszta

- 1)   Ān jár kih ez ʔebib dil birubájed
          Ūrā dārū ʔebib csūn fermájed
          Jek zerreh zi huszn-i kh'is eger binemájed
          Vallāhi kih ʔebibrā ʔebibi bájed.

Konstant. kiad. 87. l.

- 2)   Men jek dsānem szed hezār eszt tenem
          Likin csikunem csū bend dāred dehenem.
          Didem dū hezār khalk kān men budem
          Zāndsumleh nedidem ān jekirā kih menem.

Konstant. kiad. 256. l.

- 3)   Lejlem kih nihāri nekuned men csih kunem.
          Bakhtem kih szuvāri nekuned men csih kunem.
          Guftem kih bedaūleti dsihānrā gīrem.
          Ikbāl csū jár nekuned men csih kunem.

Konstant. kiad. 244. l.

- 4)   Der nih ʔedem ár csih rāh bi pājān eszt
          Kiz dūr nizāreh kār-i nāmerdān eszt
          Īn rāh zi zindegī dil hāszil kun
          Kin zindegī ten szifet-i hejvān eszt.

Konstant. kiad. 54. l.

lélek. Találkozás (a henosisra czéloz) és nem igazságtalanság és bosszú műve az a halál. Az szenved el a halál kínját, ki még meg nem halt¹⁾ (t. i. az istennel egyesülni vágyó lélek addig kínlódik, míg él).»

Védelmére kel a szufiknak, kik néha az érzéki élvezetekben, különösen a falánkságban nem ismernek mértéket. «Tudod-e te, miért eszik oly sokat a szufi? Azért, mert napok múltán csak egyszer étkezik. Hagyjátok, hadd egyék most össze gránátalma-virágot és rózsát (sic). Hisz annyit eszik máskor bújában tevé-módra tövist.»²⁾

A számár nála az állati ösztönöket jelenti. «Van drága gyöngyöd annyi, hogy tengert tölt be. Olyan igazgyöngyöd van, mely ezer tengert lát el gyöngyökkel. Akarod, hogy megtaláljad, szállj le a számárról. Azért, mert a számár az istállónak veszi az útját.»³⁾

Feltámad haló poraiból, ha kedvese sírhantjának földjére írja ujjaival, hogy kelj fel. «Mikor a Saturnus csillag felé veszi útját a lelkem, testemnek részeit a föld fogadja magába. Írd reá te a sírom porára újjaiddal, hogy kelj fel. Hogy felkeljek a sírból és lelket kapjon újra a testem.»⁴⁾

¹⁾ Der merg hejât ehl-i dâd u dîneszt
Vez merg revân-i pâkrâ temkîneszt
Ân merg likâszt ne dsefâ u kîneszt
Na murdeh hemî mîred u derdes îneszt.

Konstant. kiad. 54. l.

²⁾ Dâni şzûfi behr-i esih biszjâr khûred
Zirâ kih bâejjâm jekî bâr khûred.
Biguzâr îndem tâ gul u gulnâr khûred
Tâ csend esû ustur zîgham-i û khâr khûred.

Konstant. kiad. 118. l.

³⁾ Durri dârî kih bahr-râ pur dâred
Durri kih hezâr bahr pur durr dâred
Kh'âhî kih bijâbes firû âi zi kher
Zûnrûi kih kher rûi bâkhûr dâred.

Konstant. kiad. 119. l.

⁴⁾ Ânrûz kih dsânem reh-i Kejvân gîred
Edszâ-ji tenem khâk perisân gîred
Ber khâk beh angust-i tû binevisz kih khîz
Tâ ber dsihem ez gûr u tenem dsân gîred.

Konstant. kiad. 87. l.

József ruhájának illatát, melyet annyi perzsa költő énekelt meg már, használja fel költői képnek. «Abban a pillanatban, mikor a te öltönyöd illata éri, nemcsak én, hanem az ég is megszaggatja ruháját. Hol van az az illatos ruhája Józsefnek? Hogy illatosná lehetne a te ruhád illatától.»¹⁾

A keleti költők bevett szokását követve énekli meg imádottnak mosusz fürtjeit és areza gödröcskéjét. «Mikor holdad fátyla lesz a te mosuszos hajfonatod, sok jámbor lesz akkor tévelygő és rossz útra kerülő. Ha megpillantja állad gödröcskéjének kútját József, leereszkedik abba hajfürtöd kötelén.»²⁾

A megsemmisülésről, a sokat vitatott *fenâ*ról így szól: «Megsemmisültem, és testem részei felszálltak az égbe, mert ott volt az én első hazám. Mind korhely részegesek és borbarátok. Ennek a vadon börtönnek okáért, mely én vagyok (sic).»

Úgy látszik, a lelki tulajdonságokat érti az *edszâ ten* kifejezés alatt.³⁾ Ez a vers különben nem éppen világos.

Nincs öröm a világon szerelem nélkül. «Nem gyarapodik szerelem nélkül a vígság és mulatság. Szerelem nélkül nem lesz igazán szép a szép alak. Hulljon bár száz vízcepp a

¹⁾   Ân lehzeñ kih ez pirâhenet bûi reszed
       Men kh'od esih kesem cserkh-i felek dsâmeh dired.
       Ân pirâhen-i Jûszuf kh'os bûi kudsâszt
       Kâmrûz zi pirâhen-i tû bûi bered.

Konstant. kiad. 96. l.

²⁾   Muskin reszenet esû perdeh-i mâh seved
       Besz perdeh nisin kih zâl u gumrah seved
       Ver esâh-i zenekh'ânes bined Jûszuf
       Âmed kih ber ân reszen der in esâh seved.

Konstant. kiad. 129. l.

³⁾   Fâni sudem u perid edszâ-ji tenem.
       Ber cserkh kih ber cserkh bud evvel veñenem
       Mesztend u kh'osend u mej pereszt hemeh
       Der 'eib ez in vahset u zindân kih menem.

Konstant. kiad. 236. l.

felhőből a tengerbe, a szerelem hatása nélkül nem lesz abból gyöngy.»¹⁾

Mámora nem a bortól és az ópiumtól ered. «Az ész részege vagyok én, nem a boré és az ópiumé. Bolond lettem, ne keress te illendőséget az örült embernél. Forróságomtól fölforr száz Oxus folyó, forgásomtól maga az ég is elkábul.»²⁾

Féltékenységének így ad kifejezést: «Irigységből átkot mondok én arra, a ki az ő ittás szemeibe kacsingat. Annak pedig, ki újjal mutat az ő arczára, ha kezem ügyébe esik, levágom én a kezét.»³⁾

Nincs hatalma a halálnak azzal szemben, a ki a túlvilági szerelem birtokosa. «Minden lélek, mely a te szenvedelyed italát megízlelte, ebből az élet forrásából erőt nyert. Eljött a halál és megszagolt minket s megérezte a te illatodat. Attól a naptól kezdve elvesztette velünk szemben minden reményét a halál.»⁴⁾

Azért isznak a szerelmesek, hogy elmenjen az eszök. «Kell,

- ¹⁾ Bi 'isk nisât u tereb efzûn neseved
Bi 'isk vedsûd-i khûb maûzûn neseved
Szed kaṭreh zi âlr eger bederjâ bâred
Bi dsunbis-i 'isk durr meknûn neseved.

Konstant. kiad. 104. l.

- ²⁾ Szermeszt-i tû em neh ez mej venez âfiûn
Medsnûn sudeh em edeb medsû ez medsnûn
Ez dsûsis-i men dsûs kuned szed Dsejhûn
Vez gerdis-i men ḥireh bimâned gerdûn.

Konstant. kiad. 280. l.

- ³⁾ Ânkesz kih nezer kuned becsesm-i mesztes
Ez resk du'â-ji bed kunem peivesztes
Vân kesz kih bâ engust nemâjed rû-ji û
Ger deszt reszem buved biburem desztes.

Konstant. kiad. 177. l.

- ⁴⁾ Ez serbet-i szeûdâji tû her dsân kih mezîd.
În âbhejât der mezîd eszt u mezîd.
Merg âmed u bû kerd bû-ji tû did.
Zânruz edsel umîd ez mâ biburîd.

Konstant. kiad. 92. l.

hogy éjjel-nappal bort igyék a szerelmes. Hogy elvegye az ész és a szégyenének fátylát. Minek igyam én bort. Nem maradt ész a fejemben, mit vigyen az el?»¹⁾

Dióhoz és igazgyöngytartóhoz hasonlítja magát. «Dió vagy te, melynek édes a bele; igazgyöngytartó, melyben szépvizű gyöngy lakik. Ne törekedjél irigységből annyira arra, hogy összetörjed. Ha eltöröd, lesz ezer hozzá hasonló.»²⁾

Mentegeti részegségét. «Ha én bűnös vagyok a korhelységben, menj el, khodsa, te okos és józan vagy. Büszke vagy te arra, hogy megtartod a törvényt és engedelmeskedel. Nem annak a hidnak feje ez, minek te azt véled.»³⁾ Olyan lesz az ember, a milyen a társasága. «Saturnus lesz belőled, mikor a Saturnus csillag körül forogsz. Emberek közt forgolódva ember lesz belőled. Rubint lesz belőled, ha ennek a bányának a környékét járod. Bánya lesz belőled, ha a kedves (t. i. Isten) közelébe jutsz.»⁴⁾

Vízbe visszatükröződő holdhoz hasonlítja szeretőjét. «Néha szenvedélyemtől indítatva tapsolok, máskor meg távolléte miatt kezeimet harapdálom. A vízbe teszem a kezemet, hogy

-
- 1) 'Âsik bájed kih rûz u seb bâdeh khûred
Tâ perdeh-i 'akl u serm-i kh'od bibered
Men bâdeh kudsâ khûrem ve ger zânkih khûrem
Ender szer-i men 'akl nemând csih bered.

Konstant. kiad. 133. l.

- 2) Dsûzi kih derûnes meghz-i sirin dâred
Durdsi kih der û durr kh'os âjin dâred
Csendin zi heszed sikeszten-i û meţeleb
Ger bisikenis hezâr esendin dâred.

Konstant. kiad. 107. l.

- 3) Ger men mesztem zi rûji bed kerdâri
Ej kh'odsa birev tû 'âkil u husjâri.
Tû gharreh beţâ'eti u tâ'et dâri.
În ân szer-i pul niszt kih mi pindâri.

Konstant. kiad. 386. l.

- 4) Kejvân gerdi csû gird-i Kejvân gerdi.
Merdi gerdi csû gird-i merdân gerdi.
La'li gerdi csû gird-i in kân gerdi
Kâni gerdi csû gird-i dsânân gerdi.

Konstant. kiad. 385. l.

megfogjam a holdat. A hold azt mondja: én az égen vagyok.»¹⁾

A testet malomhoz hasonlítja, melyet a vér hajt patak-módra. «Olyan lesz a szerelmesek szívében a vér, mint az Oxus folyam. Annak a vérnek a habja lesz a szerelmes. Olyan a te tested, mint a malom, és vize vérből van. Ha nincs víz, hogy forogjon a malom kereke?»²⁾

Mindenbe beleegyezik, a mit az Isten vele tenni akar. «Ha vizet adsz, a te általad vetett növény vagyok. Ha lealázol, jól van, hisz te emeltél föl. Por valék hitvány emberek lábai alatt. Olyan vagyok, mint az ég, mert te felmagasztaltál, oh én hold-arczúm!»³⁾

Nem veti meg a szójátékot; így egyik négy sorosában a *kemkh'âr*, a. m. 'keveset evő' és *kem kh'âr* 'kevessé megvetett' szókkal játszik. «Ha keveset eszel, okos és józaneszű leszel. A sokat evés ostobává és tehetetlenné tesz téged. Alávalóságod a sok falásból ered. Kevessé leszel megvetett, ha kevés ételű leszel.»⁴⁾

A *rebâb* (négyhúros gitárféle hangszer) hangját így éneкли

¹⁾ Gâhî zi hevesz deszt zenân mi bâsem
Gâh ez dûri deszt gezân mi bâsem.
Der âb kunem deszt kih meh-râ gîrem.
Meh gûjed men ber âszimân mi bâsem.

Konstant. kiad. 238. l.

²⁾ Khûn der dil-i 'âsikân csû Dsejhûn gerded
'Âsik csû kefi ber szer-i ân khûn gerded
Dsiszm-i tû csû âszijâ u âbes khûneszt
Csûn âb nebâsed âszijâ csûn gerded.

Konstant. kiad. 111. l.

³⁾ Ger âb dihi nihâl kh'od kâsteh-i
Ver peszt kuni merâ tû ber dâsteh-i
Khâki bûdem bezîr pâhâ-ji kheszân
Hemcsûn felekem mâhâ ber efrâsteh-i.

Konstant. kiad. 323. l.

⁴⁾ Ez kem khûrden zirek u husjâr sevi.
Vez pur khûrden ablah u bikâr sevi
Pur kh'ârî tû dsumleh zi pur kh'ârî tûszt
Kem kh'âr sevi eger tû kemkh'âr sevi.

Konstant. kiad. 330. l.

meg: «Oh te, rebáb hangja, honnét jössz te? Tele vagy te tűzzel, lélekháborítás és lázítással. A szív kémje és annak a pusztaságrak követe vagy te. Csupa szív titka az, a mit te mondasz.»¹⁾

Különféle nevek alá rejti az isteni nevet. «Néha bornak neveztem, máskor meg palaczknak. Egyszer finom aranynak, mászor nyers ezüstnek. Magnak hívtam egykor, majd meg vadásznak és az ő hálójának. Mindezt miért? Azért, hogy ne mondjam meg a nevét.»²⁾

Bármily hatalmas és szép legyen is valaki, ha a világhoz ragaszkodik, csak gyarló ember számba mehet. «Ha mosolygó ajkad édességét megirigyli a cukor, ha szolgáliddá lesznek a király és a hősök, mivelhogy szentélyed a világ dögteste: ember vagy te, és elég kellemetlen az embereknek a te rossz illatod.»³⁾

«Ha fölismertem volna saját értékeket, úgymond nagy önérzetesen Rûmî, elvontam volna ruhám szegélyét a földtől. Könnyen és gyorsan felemelkedtem volna az egekbe. A kilenczedik ég fölé emeltem volna a fejemet.»⁴⁾

-
- 1) Ej bång-i rebáb ez kudsá mi âi
Pur âtes u pur fitneh u pur ghaûghái
Dsászûsz-i dili u pejk-i ân szehrâi
Eszrâr-i dil eszt her csih mi fermâi.

Konstant. kiad. 348. l.

- 2) Geh badeh lakab nihâdem u geh dsâmes
Gâhî zer pakhteh gâh szim khâmes
Geh dâneh u gâh szeid u gâhî dâmes.
În dsumleh csirâszt tâ negûjem nâmes.

Konstant. kiad. 186. l.

- 3) Ger resk bered nebât ber khendeh-i tû
Ver gerded sâh u pehlevân bendeh-i tû
Csûn kibleh-i tû dsifeh-i dunja âmed
Merdi tû u merdumân besz gendeh-i tû.

Konstant. kiad. 307. l.

- 4) Ger kadr-i kemâl-i kh'is bisinâkhtemi
Dâmân-i kh'od ez khâk biperdâkhtemi.
Khâli u szebuk ber âszmân tâkhtemi.
Szer ber felek-i nuhum ber efrâkhtemi.

Konstant. kiad. 307. l.

Elég különösen így szól egyik versében: «Olyan a te természeted, mint a kő; a szíved meg, mint a vas. Kőből és a vasból tűzszikra pattan ki én felém. Tűzre tűz jön. Oh te Khoten holdja! Szamár vagyok én, hogy a takarmányra gondolok, vágyok.»¹⁾

Kislelkűen elcsüggedni nem szabad. «Bár összetörte az elválás karmos keze a reménynek a hátát, s mind a két kezét a reménynek megkötötte az erőszak: nem esik azért kétségbe az ittas szerelmes. Mindent elér az ember, a mire törekszik.»²⁾

A tavasszal viruló kert, a bor, a szép szerető mind nem ér semmit, ha nincs jelen az, a kit ő egyedül keres. «Azt monád: jöjj el tavaszkor a kertbe; van ott gyertya, ital és gránátalma-virág-arczú szépek. Mi ez mind nekem, ha te nem vagy ott? S ott, a hol te vagy, minek ezek nekem?»³⁾

Megirigyli a fésűt és a fürdőház követ, mert az egyik a kedves hajfürteivel, a másik annak lábával jön érintkezésbe. «Irgykedem a kedves fésűjére és a fürdő kövére. Miért is mennek veled azok a fürdőbe? Minek kapaszkodik az bele a te hajfürteidbe, és ez miért dörzsöli a lábad?»⁴⁾

- ¹⁾ Tebe'i tû csû szeng eszt u dilet csû âhen.
Vez âhen u szeng dseszteh âtes szû-ji men
Âtes csû der âtes eszt ej mâh-i Khoten.
Kher men bâsem kih dil nihem ber khermen.

Konstant. kiad. 285. l.

- ²⁾ Her csend cseng-i firâk pust-i umîd sikeszt
Her csend dsefâ dû deszt-i âmâl bih beszt.
Naûmid nemiseved dil-i 'âsiq-i meszt
Merdum bireszed beher csih himmet der beszt.

Konstant. kiad. 82. l.

- ³⁾ Gofti kih biâ bebâgh der faszî-i behâr
Sem'eszt u serâb u sâhidân csûn gulnâr
Ângelh kih tû nisztî inhâm csih szûd.
Vândsâ kih vedsûd-i tuszt ezinhâ be csih kâr.

Konstant. kiad. 160. l.

- ⁴⁾ Resk âjedem ez sâneh u szeng-i dildsû
Tâ betu csirâ reved begermâbeh firû
Ân der szer-i zulf-i tû csirâ âvized
Vin der kef i pâji tû csirâ mâled rû.

Konstant. kiad. 304. l.

Hamisítatlan pantheismus szellemében így szól: «Eredetileg egy volt az én lelkem és a tied. Az én keletkezésem meg a tied és az én eltűnésem meg a tied. Helytelen dolog lenne, ha én az enyém- és a tiedről beszélnék. Megszűnt közöttünk már az én és a te.»¹⁾

A beavatatlanokkal szemben óvatosnak kell lenni. «Ne mondd el a titkot a nem bizalmasoknak. A bérért dolgozóknak ne beszélj te a jó barátokról (Istenről). Idegenekkel idegen módra ne beszélj. A tövisevő tevével tövisnél egyébről ne beszélj.»²⁾

Irodalmi működésére céloz egy helyen. «Én, oh lelkem, egyiptomi és bagdádi papirosokat tele írtam, oh és fohászkodásokkal. Egy órája a szerelemnek többet ér száz világnál. Legyen áldozat a szerelemért száz lélek.»³⁾

Az ismeretes perzsa példabeszédre célozva, hogy csak három napig kedves a vendég, *mihmân 'azîz eszt meger tâ sheh rûz*⁴⁾ így szól: «Elment a gyermekkor, és az ifjú fiatalsága odavan. Elérkezett az öregség napja, repülj el, menj el a világból.

---

¹⁾ Der aşl jeki bud eszt dsân-i men u tû
Pejdâji men u tû u nihân-i men u tû
Khâmi bâsed kih gûjem ân-i men u tû
Ber khâszt men u tû ez mijân men u tû.

Konstant. kiad. 302. l.

²⁾ Bâ na mehrem hedîsz-i eszrâr megû
Bâ muzdverân hikâjet-i jâr megû
Bâ merdum-i eghjâr esû eghjâr megû
Bâ ustur khâr-kh'âr dsuz khâr megû.

Konstant. kiad. 300. l.

³⁾ Men kâghizhâi Miszr u Baghdâd ej dsân
Kerdem pur z'âh u ferjâd ej dsân
Jekszâ'et-i 'isk szed dsihân bis erzed
Szed dsân befîdâ-ji 'âsikî bâd ejdsân.

Konstant. kiad. 290. l.

⁴⁾ *A collection of proverbs and proverbial phrases in the Persian and Hindoostanee languages* by the late T. Roebuck (Kalkutta 1824.) Sect. II. 367. l. 1952. sz.

Minden vendégnek három nap jár ki. Itt van már a negyedik nap, kelj fel és távozzál.»¹⁾

Sírjából is felszólal, ha kedvese hangját hallja. «Azon a napon, mikor te sírhalmomhoz jössz, ülj le és mondd, hogy: oh te, kit az én utánam vágyódás ölt meg! Hadd kiáltssak én fel te hozzád a véráztatta porból, hogy: oh te, az én Józsefem (czélzás a bibliai Józsefre) és elvesztettem!»²⁾

A kapzsiságra a hal példáját hozza fel, mely nem tesz félre maga számára vizet a tengerben. «Irigykedni és bírvágnak hódolni a kegyelem tengerében. És ezt a jó vizet egymástól elrabolni. Sohse gyűjt össze vízkészletet a hal. Mert nem fog neki hiányzani soha sem a tenger.»³⁾

Az ember csak eszköz a teremtető kezében. «Azt gondold te, hogy én önálló vagyok? Vagy hogy én egy szempillantásig vagy egy felpillantásig magamé vagyok? Olyan vagyok, mint az írotoll az író kezében. Labdamódra vagyok én labdaverőm rabja.»⁴⁾

Az ember olyan, mint a játékszer az isteni hatalom kezé-

-
- ¹⁾ Sud kûdeki u reft dsevâ-nî zi dsihân
Rûzi-pîri reszîd ber per zi dsihân
Her mihmân-râ szeh rûz bâsed pejmân
Ej kho'dsa szeh rûz sud tû ber khîz u birân.

Konstant. kiad. 284. l.

- ²⁾ Rûzi kih guzer kunî bekher pusteh-i men.
Binisîn u bugû kih ej begham kusteh-i men.
Tâ bâng zenem zi khâk âghusteh bekhûn
Kâj Jûszuf i ruzgâr u gom kerdeh-i men.

Konstant. kiad. 283. l.

- ³⁾ Der bahr-i kernî hîrsz u heszd pejmûden
Vin âb-i kh'os zi hemdiger birubûden
Mâhi nenihed âb zekhireh hergiz
Csûn bî derjâ hîcs nekh'âhed bûden.

Konstant. kiad. 280. l.

- ⁴⁾ Mepindâr i kih men befermân-i khodem
Jâ jeknefeszi u nîm nefesz ân-i khodem
Mânend-i kelem pis kelemrân-i khodem
Csûn gûi âszîr zir esengân-i kh'odem.

Konstant. kiad. 257. l.

ben.¹⁾ Mi mindannyian az isteni hatalom játékszerei vagyunk. Ő nála a hatalom, mi mind koldusok vagyunk. Mi ez a vetélkedés az egymáson túltevésben? Végére is egy házból eredünk mi mind.»²⁾

Nagy elvétve népies nyelvvel is él Rûmi. «Eladott engem a kedvesem egy marék zöldségért. Meglehet, hogy visszavásárol majd újra engem az én édesem.» Jó példabeszédet mondott erre Mózes (szó szerint a csipkebokor ura). «Olesón ad el az, a ki olesón vesz.»³⁾ A pokol is többet ér neki az éden kertjénél, ha ott találja imádottját. «Ha a pokolban a te hajfûrtöd jut a kezembe, a paradicsom lakóinak állapotán megbotránkozom én akkor. Azt mondod te: a paradicsomba hívnak engem. Szûk lesz nékem a szívemben a paradicsom kertjének a térsége.»⁴⁾

Az egész világ csak az ő (t. i. Isten) látható megnyilatkozása. «A keresés útján odaérkezõre van szükség. Olyanra van szükség, a ki a világról lemondott. Gyógyítsd meg saját

---

¹⁾ Bhartriharinál *Kîla* és *Kîli* játszanak a világ saktábláján az éjet és a napot használva fel kockákként az emberi játékgúrákkal:

Ittham cemau rajanidivasau dolayan dvâivâksau
Kâlah Kâlyâ saha bahukalah kridati prâni sârâih.

The Nîtiśataka and Vairâgyîśataka of Bhartrihari ed. W. notes by Kâshinath Trimbak Telang (Bombay 1885.) 44. l. Vairâgyâśataka 39. sz.

²⁾ Bâziceseh-i kûdret i khudâim hemeh
Urâszt tevângerî gedâim hemeh
Ber jekdiger in ziâdeti dsuszten esiszt
Âkhir zi der jeki szerâim hemeh.

Konstant. kiad. 318. l.

³⁾ Bîfirukht merâ jár bejek deszt-i tereh.
Bâsed kih merâ vâ khered ân jár szerelh
Nikû megzeli zedeh eszt szâhib-i sedserelh
Erzân bîfirûsed ânkih erzân bekherelh.

Konstant. kiad. 319. l.

⁴⁾ Der dûzekh eger zulf-i tû der cseng âjed
Ez hâl-i bihistijân merâ neng âjed.
Gûi tû beszehrâi bihistem kh'ânend.
Szehrâi bihist der dilem teng âjed.

Konstant. kiad. 115. l.

szemedet, hisz a világ egészen, ő s csak látó szemre van szükség.»¹⁾
Mint kegyes alapítványt adja oda önmagát túlvilági kedvesének.
«Nem megyünk mi nyereszkedni a bazárba. Nem aratjuk mi le földmivelőmódra a búzakalászokat. Nem leszünk mi kegyes alapítványért az egyház szolgálói. Mi tied, mi a te szent vagyondod, vakfod vagyunk.»²⁾

Nem lesz az lealázva, kit az Úr fölmagasztal. «Hogy lehetne az alacsony, kit te nagygyá teszel? Vig lesz az a lélek, kit te megszomorítasz. A magas ég száz csókkal illeti annak lábát naponként, a kinek a lábára te vertél bilincset.»³⁾

Magába merüléssel lehet csak az isteni jóbarátot felismerni. «Akarod, hogy világos legyen előtted a jóbarát létezése? Térj magadba a maghoz és hagyd el a héjat. Olyan lényeg az, a melynek tenmagadban van a leple. Ő önmagában van elmerülve, és mind a két világ ő benne.»⁴⁾

A mystikus legfőbb vágya az istenséggel egyesülés, a *ἕνωσις*. «Ezren vágnak a veled egyesülésre. Vajjon ki lesz ilyen sze-

- ¹⁾ Der rāh-i ṭeleb reszideh-i mi bājed
Dāmen zi dsihān kesideh-i mi bājed
Binā-ji kh'isrā devā kun ver ni
'Alem hemeh ūszt dideh-i mi bājed.

Konstant. kiad. 115. l.

- ²⁾ Ni ez pej keszeb szū-ji bāzār revim
Ni csū dihkān khoseh-i gendum dīrevim.
Ni ez pej vakf bendeh-i vakf sevīm.
Mā vakf-i tū mā vakf-i tū mā vakf-i tū im.

Konstant. kiad. 258. l.

- ³⁾ Kej peszt seved ānkih bulendes tū kunī
Sādān buved āndsān nizsendes tū kunī
Gerdūn efrāsteh szed būszeb dihed
Her rūz bedān pāi kih bendes tū kunī.

Konstant. kiad. 384. l.

- ⁴⁾ Khā'hī kih turā kesf seved hesztiji dūszt
Der rev bederūn-i meghz u ber khiz zi pūszt
Zātīst kih gird-i ū ḥedseb-i tū ber tūst
U gharkeh-i kh'od u her dū dsihān gharkeh-i ūst.

Konstant. kiad. 50. l.

rencsés? Az, a ki ezt elérte, tökéletes nyugalomra talált. Elég annak a nemtalálás kinja, ki téged meg nem talált.»¹⁾

A test négy alapeleme a léleknek a megrontói. «Mikor ezen tulajdonságok közé hullott a lélek ékköve, ez a négy romlott lett az ő szomszédja. Az egyik sirból (az alapelemeket hívja így) a másikba jutva más-más szint kapott. Ne adjon az Isten senkinek rossz szomszédot!»²⁾

A költő olyan, mint a hegy viszhangja. «Hegy vagyok én, és beszédem a jóbarát hangjának a viszhangja. Kép vagyok, és ez a szívrabló a festőm. Mint a zár, melyet megnyikorgat a kulcs. Te azt hiszed, hogy az én szavam, a mit mondok.»³⁾

A csak a külszínre igazhitűeket így ostorozza: «A vallás alakjával Zoroasztert rajzolod. Mint a számár, nem eszed te meg a czukrot, csak a hátadon hordozod teherként. Ha a tükör rút képedet megmutatja, megbolondulsz és ököllel mégy neki a tükörnek.»⁴⁾

Egészen Háfiz modorában dicséri a bort. «Oh bor, te király

- 1) Mer vaszl-i turá hezâr szâhib hevesz eszt
Tâ kh'od bevaszl-i tû kirâ deszt resz eszt
Ânkesz kih bijâft râhetî jâft temâm
Vânkesz kih nejâft rends nâjâft besz eszt.

Konstant. kiad. 76. l.

- 2) Tâ gûher-i dsân der in tebâi^c uftâd
Hemszâjeh-i sudend bâvej in csâr feszâd
Zân gûr bedân gûr gezân reng girift
Hemszâjeh-i bed khodâi keszrâ nedihâd.

Konstant. kiad. 105. l.

- 3) Men kûhem u kâl-i men szedâji jár eszt
Men naksem u naksbendem ân dildâr eszt
Csû kafl kih der bâng der âjed zi kilid.
Mî pindâri kih goft-i men goftâr eszt.

Konstant. kiad. 77. l.

- 4) Bâ szûret-i dîn szûret-i Zerdust kesî
Csûn kher nekhûrî nebât ber pust kesî
Ger âineh zistî turâ binemâjed
Divâneh sevi ber âineh must kesî.

Konstant. kiad. 355. l.

vagy és minden igazság tevője. Egy reggeli itallal száz rabszolgát szabadítsz te fel. Olyan fényt kap te tőled a szem, mint a nap az égen. Te hozzád menekülök én, mert te örvendeztetsz meg engem.»¹⁾

Állhatatlanságát a megbánásban az üvegcsináláshoz hasonlítja. «Mikor részegnek látott, összecsapta a kezeit. Így szólt hozzám: te ismét megszegted a fogadalmadat. Olyan a mi megbánásunk, mint az üveggyártás. Nehéz megcsinálni, de könnyű összetörni.»²⁾

A világról lemondást így festi: «Törekedjél te két-három napig a jó tanács megfogadására. Hadd halj te meg két-három nappal halálod előtt. Vénasszony a világ; mi lenne, ha te két-három napig nem barátkoznál azzal a vénasszonnyal?»³⁾

Nem esik kétségbe, ha elhagyta is a kedvese. «Nem vagyok én reménytelen, ha szakítottál is velem vagy más szeretőt választottál helyettem. A meddig élek, te utánad esengek. Nagyon sok remény van még a reménytelenségben.»⁴⁾

---

¹⁾ Ej bádeh tû sâhi kih hemeh dâd kuni
Szed bendeh bejek sezebûh âzâd kuni
Csesim betû rousen eszt hemcsûn khûrsid.
Hem ber tû gurizem kih tû em sâd kuni.

Konstant. kiad. 353. l.

²⁾ Csûn did merâ meszt behem ber zed deszt
Goftâ kih sikeszt teûbeh bâz âmed meszt
Csûn sisehgeriszt teûbeh-i mâ peiveszt
Dusvâr tuvân kerdên v'âszân bisikeszt.

Konstant. kiad. 48. l.

³⁾ Dsehd bikun ez pendpezîri dû szezh rûz.
Tâ pister ez merg bimîri dû szezh rûz
Dunjâ zen-i pir eszt csilh bâsed ger tû
Bâ pîreh zenî unsz negîri dû szezh rûz.

Konstant. kiad. 167. l.

⁴⁾ Naûmîdî nim gercsîh zi men biburîdî
Jâ ber szer-i men jár dîger biguzîdî
Tâ dsân dârem gham-i tû kh'âhem khûrden.
Biszjâr umîdhâszt der neûmîdî.

Konstant. kiad. 395. l.

Egészen azonosítja magát a pantheismus szellemében szerelmének tárgyával. «Én nem vagyok én, te nem vagy te magad s te nem vagy én. Én egyszerre vagyok én magam és te magad, te egyszerre vagy te és én. Olyan vagyok én te veled szemben, oh te, Khoten szépsége, hogy zavarban vagyok, vajjon én vagyok-e te, vagy te vagy én magam.»¹⁾

Olyan ő, mint a boros kancsó, melyben imádottja a bor. «Így szóltam: te vagy a bor, és én vagyok az edénye. Meghaltam én, és te vagy a lélek meg a kedves (szójáték rokonhangzású dsán és dsánāneh szóval). Tárd fel most előttem a hűség ajtaját; így felelt: hallgass! Ki bocsátana szabadjára egy örültet a házában?»²⁾

Kedvesét oroszlánának, magát az azt követő hiúznak nevezi el. «Oh király, rabszolgád vagyok én neked! Szívvel-lélekkel iparkodom én téged szolgálni, oh király! Mint árnyékok járok én veled, szolgálatot téve. Te oroszlán, én meg a te hiúzod vagyok, oh király!»³⁾

A dobót, melylyel a mystikus körtánczot kísérik, hozza elő egy helyen. «Dobomnak felét az egérnek adtad; mind jól van. Másik felét a kezembe adtad te; se baj. Tépett dobbal jöttünk

¹⁾ Ni men menem u ni tû tûi ni tû meni.
Hem men menem u hem tû tûi hem tû meni.
Men bātû csenānem ej nigjār-i Khoten.
Kānder gheletem kih men tû em jā tû meni.

Konstant. kiad. 395. l.

²⁾ Goftem kih tûi mej u menem pejmāneh
Men murdeh em u tû dsāni u dsānāneh.
Eknûn bigusā der-i vefā guft khamûs
Divāneh keszi rehā kuned der khāneh.

Konstant. kiad. 324. l.

³⁾ Der bendegijet ḥalkeh begûsem ej sâh
Der csākerijet bedsân bikûsem ej sâh.
Der khidmet-i tû csû szājah men-pis revem
Tû siri u men szijāhgûsem ej sâh.

Konstant. kiad. 321. l.

a tánczhoz. Oh egyaránt boldog az nálad, a ki czélt ér vagy nem ér.»¹⁾

Számtalan versében dicséri a virrasztást. «Egy éjjel, ha mint a csillag, nem alszol napkeltéig, ha ilyenféle lélekvilágító hold ragyog az égen: sötétségben van az életforrásod, ne aludj! Illik, hogy egy éjjel a vízbe merítsed az ajkad.»²⁾

Nem a sors, hanem kedvesének halottja ő. «Valahogy el ne hidd, hogy az idők forgása ölt meg engem. Ez az élet forrása (t. i. Isten) oltá ki életemet. Semmi különös sincs abban, ha valakit megölt az ellenség. Csodálatos vagyok én, kit a lelkének a lelke gyilkolt le.»³⁾

Nem tudja, hogy hol van mennyei arája. «Az a bálvány-szépség, a ki a mi gyülekezetünk szépe és ékessége, nincsen jelen a mi gyülekezetünkben, nem tudjuk, hol van. Magas, sudár cziprusfa az, és egyenes a törzse. Az ő alakja miatt vagyunk mi feltámadásnapra módra felizgatva»⁴⁾ (szójáték a *kâmet* és *kijâmet* szókkal).

Az öröklét forrása a szerelem. «Ha ez az élet elmúlt, más

- ¹⁾ Nimi deff-i men bemûs dâdi hemeh kh'os
Bâkî bekef-i bendeñ nihâdi hemeh kh'os.
Bâ deff dirîdeh der szemâ' âmedeh im.
Ej bâ tû murâdi bi murâdi hemeh kh'os.

Konstant. kiad. 186. l.

- ²⁾ Jekseb eger csû szitâreh nekhuszpî tâ rûz
Ver tâbed in csenin meh dsân efrûz.
Der târikiszt âbhejvân-i tû mekhuszp.
Sâjed kih sebi der âb endâzi pûz.

Konstant. kiad. 172. l.

- ³⁾ Tâ zen neberi devr-i zemânem kust eszt
În csesmeh-i âb-i hejvânem kusteszt
Û niszt 'edseb kih dusmen-i dsânes kust.
Men bûl-'edsebem kih dsân-i dsânem kust.

Konstant. kiad. 43. l.

- ⁴⁾ Ân but kih dsemâl u zinet-i medslisz-i mászt
Der medslisz-i mâ niszt nodânim kudsászt
Szerviszt bulend u kâmeti dâred rászt
Kiz kâmet i û kijâmet-i mâ ber kh'ászt.

Konstant. kiad. 23. l.

életet adott az Úr. Mikor a mulandó élet élenyészett, ime itt a maradandóság. A szerelem az élet forrása, menj be ebbe a vízbe. Minden egyes cseppje ennek a tengernek egy-egy külön élet.»¹⁾

Minden az ő imádottjáé. «A ház az övé, az ő tulajdona a ruha és a kenyér. A test, a szem és a lélek mind sajátja neki. És az a más, a mit nem lehet megmondani. Mert ahhoz idő kell és bizalmas barátok»²⁾ (szó szerint testvérek és hely).

A sakkjátékból veszi hasonlatát. «Ha a világ okosa vagy is, légy a szerelem bolondja. Ha az ég holdja vagy is, légy az út pora. Jóval-rosszal, öreggel-fiattal együtt haladj az úton. Légy ,királyné' és ,paraszt', aztán meg király.»³⁾

A perzsa lírikusok bevett szokása szerint beszél a török szép leányról. «Az a török lány, kinek mosolya felvidítja szívemet. Szétszórt hajfürtjeiért búsulok én. Elveszi tőlem az elbocsátó levelét. És olyan vonást (lefordíthatatlan szójáték a khat vonás, írás szóval) hoz, mely engem tett rabszolgává.»⁴⁾

A némaság dicséretére a halat hozza fel. «Ha van ész az

¹⁾ Ger 'umr bisud 'umr diger dád khodâ
Ger 'umr-i fenâ bimurd'nek 'umr-i bakâ
'Isk âblējâteszt der in âb der â
Her katreh ez in baħr ħejâtiszt dsudâ.

Konstant. kiad. 11. l.

²⁾ Hem khâneh ez ân-i űszt hem dsâmeh u nân
Hem dsizm ez ân-i űszt hem dideh u dsân
Vân csizdiger kih niszt guften emkân
Zirâ kih zemân bâjed v'ikhvân u makân.

Konstant. kiad. 292. l.

³⁾ Ger 'âkil-i 'alemi be 'isk ableh sev
Ver mâh-i felek tûi csû khâk-i reh sev
Bâ nik u bed pir u dsevân hemreh sev
Ferzîn u pijâdeh bâs ângel seh sev.

Konstant. kiad. 306. l.

⁴⁾ Turki kih dilem sâd kuneġ khendeh-i ű
Dâred beghamem zulf perâgendeh-i ű
Biszited zi men ű khatġi bâzâdi kh'is
Âvered khatġi kih men sudem bendeh-i ű.

Konstant. kiad. 301. l.

agyadban és látás a szemedben, add el a nyelvedet és váltsd meg a kardtól a fejedet. A hal letett a beszélő nyelvre vágyásról, azért nem vágják le soha a hálnak fejét.»¹⁾

Magát ijhoz, kedvesét meg a nyílhoz hasonlítja. «A lelkemből is kimegyek, ha te azt otthagysz. A szívemtől is megválok, ha te onnét elfutsz. Te nyíl, mi meg még ij vagyunk. Mi különös van abban, ha nyíllétedre kiröppensz az íjból?»²⁾

A megsemmisülés a szerelemben fölér ezer létezéssel. «Mivel a te arcod a bálványkép, jobb a bálványimádás. Mivel a te poharadból való a bor, előbbre való a korhelység. A te szerelmed létezésébe merülve olyan semmivé lettem, hogy az a megsemmisülés, nemlétezés jobb ezer létezésnél.»³⁾

«Annyit beszéltél, úgymond Rûmî, hogy az érthetőségen túlmentél. Oly sokáig jártál-keltél, hogy annyi por rakodott reád, hogy homokbányává lettél. Addig uszkált szavadnak bárkája a vizen, míg nem maradt meg belőle se egy deszka, se te, se a hajó.»⁴⁾

Keresett, nem éppen költői hasonlatok nem ritkák nála.

- ¹⁾ Ger der szer u csesm 'aql dâri u beszer
Bifirûs zebânra u szer ez tigh bikher
Mâhi tem'e ez zebân gûjâ biburrid
Zânru neburend ez ten-i mâhi szer.

Konstant. kiad. 159. l.

- ²⁾ Ez dsân bigurizem ar ez dsân bigurizi
Ez dil bigurizem ar ez ân bigurizi
Tû tîri u mâ hemcsû kemânim henûz
Tîri csilh 'edseb ger zi kemân bigurizi.

Konstant. kiad. 338. l.

- ³⁾ Csûn but rukh-i tûszt but peresztî kh'oster
Csûn bâdelî zi dsâm-i tûszt mesztî kh'oster
Der hesztî 'isk-i tû csunân niszt sudem
Kân nisztî ez hezâr hesztî kh'oster.

Rubâijât (Stambul 1312.) 155. l.

- ⁴⁾ Csendân guftî kih ez bejân biguzestî
Csendân gesti begerd-i ân kân gesti
Kestî szukhen der âb csendân rândi
Nî takhteh bimând venî tû venî kestî.

Konstant. kiad. 366. l.

«Egy ideig lakjál titkok módjára a szívünkben s ne menj el. Turbánként ülj a fejünkön és el ne hagyj. Te mondád, hogy mint szív, gyorsan elmegyek én és visszatérek. Ne kaczerkoddjál, óh te pajzán szívrabló, ne menj el.»¹⁾

A földi szerelemnél többet ér a túlvilági. «Nem elégséges az otthoni szerető, mert az kaczerkodik és nem hű. Olyan szerető kell, ki a sir szélén ezer ajtajút tárja fel az égi kertnek.»²⁾

Az isteni lény kinyilatkozásaként látja a világot, de őt magát nem szemlélheti. «Oh barátom, jóbarát módra közel vagyok én hozzád. A hová csak lépsz, lábad pora vagyok. A szerelmesek felekezete szerint hogy lehet ez helyes? Te bened látom én a világot, de téged nem látlak.»³⁾

Így rajzolja az Úr végtelen irgalmasságát: «Az a holdarczú, ki nem futott el rossz természetű szolgálól. Száz hibád és illetlenséged nem riasztotta el őt tőled. Ne mondd te őt kegyelmesnek, a kegyelem tengerének nevezd. Elfutott előlünk a fekete ördög, ő nem ment el.»⁴⁾

---

¹⁾ Geh der dil-i mâ nisin csû eszrâr merev
Geh ber szer-i mâ nisin csû desztâr merev
Gufti kih csû dil zûd revem zûd âjem.
‘Isveh medih ej dilber ‘ejâr merev.

Konstant. kiad. 307. l.

²⁾ Ma’sûkeh-i khûnegi bekâr nâjed
Kû ‘isveh nemâjed u vefâ nenemâjed
Ma’sûkeh keszi bâjed kânder leb-i gûr
Ez bâgh-i felek hezâr der bigusâjed.

Konstant. kiad. 142. l.

³⁾ Ej dûszt bedûszti karinem turâ
Her dsâ kih kedem nihi zemînem turâ
Der mezheb-i ‘âsîkî revâ kej bâsed
‘Âlem betû binem u nebinem turâ.

Konstant. kiad. 7. l.

⁴⁾ Ân meh kih zi csâkerân bed khû negurikht
Vez bi edebi u dsurm szed-i tû negurikht
În râ tû megûi luţf derjâ gûjes.
Bigurikht zi mâ div szijeh û negurikht.

Konstant. kiad. 26. l.

Új életre kelti őt kedvesének egy csókja. «Ha meghalok, vigyetek el engemet. Adjátok át holttestemet az én szépemnek. Ha csókot nyom az én hideg (az eredetiben: rothadt) ajkamra, ne csodálkozzatok majd azon, ha feléledek.»¹⁾

A bor nála csak symbolum, nem mint Háfiznál, hol a földi a mennyeivel összevegyül; világosan megmondja ezt nem egy helyen. «Nem a veres bortól ered a mi részegségünk. És ez a bor másutt, mint a képzelet poharában nincsen. Te kiönteni jöttél boromat. Én olyan korhely vagyok, a kinek nem látható a bora.»²⁾

Az okoskodó elme mitsem ér az igazi szufinak. «Menj el, oh ész, mert nincs itt okos. Ha olyan vékonynyá zsugorodol is össze, mint a hajszál, nincs itt hely a hajszálad számára. Eljött a fényes nap, és minden meggyújtott lámpa szégyennél egyebet nem nyer, ha feljön a nap.»³⁾

Lelke olyan, mint a tiszta víztükör, melybe beletükroződik az isteni szépség holdja. «Oh én lelkem, a te szívedtől a szívemig vezet az út. Tudója annak az útnak, hogy azt hol kell

- 1) Ger men bimirem biárid sumâ
Murdeh benigjár-i men sipârid sumâ
Ger bûszeh dihed ber leb pûszideh-i men,
Ger zindeh sevem 'edseb medârid sumâ.

Konstant. kiad. 11. l.

- 2) İn meszti-ji mâ zi bâdeh-i hamrâ niszt
Vin bâdeh bedsuz der kedeh-i szeûdâ niszt
Tû âmedeh-i kih bâdeh-i men rizi
Men ânmesztem kih bâdeh-em pejdâ niszt.

Konstant. kiad. 28. l. *Roseraie du Savoir* I. 168. l. 211. sz. II. *Golzaire mâ'rêfê* Texte persan 97. l. Hasonló szellemben szól Háfiz:

Mi kesim ez kedeh-i lâleh serâb-i meûhûm
Csesm-i bed dûr, kih bi muţrib u mej medhûsim.

Die Lieder des Hâfiz, ed. Brockhaus (Leipzig 1863.) 393. sz. 318. l.

- 3) Ej 'âkl birev kih 'âkili indsâ niszt
Ger mûi sevi mû-ji turâ gendsâ niszt
Rûz âmed u her csirâghî kih frûkht
Der su'leh-i âftâb dsuz ruszvâ niszt.

Konstant. kiad. 31. l.

keresni, a szívem. Azért, mivel olyan a szívem, mint a tiszta víz. A tiszta víz tükörül szolgál a holdnak.»¹⁾

Mint a meszneviben, a nádszálat szólaltatja meg egyik négysorosában.²⁾ «Így szóltam a nádhoz (természetesen a nádsípót érti): ki az, ki veled igazságtalanságot mível? Ki miatt hallatod te nyelv nélkül panaszod, jajod?» Így válaszolt a nádszál sip: «A czukros-ajkúróól levágtak engem. Nem tudok én jajszó és panasz nélkül élni.»³⁾

Egész lényét betölti a szerelem, csak a neve marad fenn neki, semmi más. «Eljött a szerelem és olyan lett, mint a vérem az ér és a bőr alatt, úgyhogy kiüritett énemtől és betöltött a jóbaráttal (magától érthetőleg az istenséget nevezi így). Minden részecskéjét lényemnek elfoglalta a kedvesem. Csak a nevem maradt meg nekem, minden másom ő lett.»⁴⁾

Hasonló szellemben egy másik versében meg így szól: «Az

- ¹⁾ Ej dsán zi dil-i tû ber dil-i men ráheszt
Vez dsuszten-i ân râh dilem âgâh eszt
Zirâ dil-i men esû âb száfi kh'oeszt
Âb száfi âneh dâr-i mâh eszt.

Konstant. kiad. 32. l.

- ²⁾ A mesznevi ma'nevi legelső sora:
Bisinev ez nej esûn hikâjet mikuned
Ez dsudâihâ sikâjet mikuned.

Mesznevi ma'nevi (Bulâk 1258.) I. 2. l.

- ³⁾ Bâ nej guftem kih ber tû bidâd zi kiszt
Bi hies zebân nâleh u ferjâd zi esiszt
Nej guft zi seker lebi buridend merâ
Bi nâleh u ferjâd nemidânem ziszt.

Konstant. kiad. 39. l.

- ⁴⁾ 'Isk âmed u sud esû khûnem ender reg u pûszt
Tâ kerd merâ tehi u pur kerd ez dûszt
Edszâ-ji vedsûd-i men hemeh dûszt girift
Nâmiszt zi men ber men u bâki hemeh úszt.

Konstant. kiad. 63. l. *Roseaie du Savoir* I. 193. l. II. Golzâr-e ma'réfét 112. l. Szehâbi, egy újabbkori mystikus, csaknem ugyanezt mondja:

Bigirifteh zi besz 'isk szerâpâi merâ
Neguzâsteh der khâtir-i men dsâ-ji merâ
Imrûz csunân pur eszt ez û in dil-i teng
Kândsâ nebuved reh gham-i ferdâi merâ.

én szívemben kívül-belül minden ő. A testemben ő minden: a lélek, az ér, a vér. Hogy férne ide be a hit és a hitetlenség.»¹⁾

Manszûr Halládsról, a szufik eszményképéről így emlékezik meg: «Manszûr Halláds, a ki azt mondta: én vagyok az Igaz (t. i. Isten), az egész útnak porát (az istenséghez vezető mystikus utat érti) szempilláinak hegyével dörzsölte le. Belemerült maga a megsemmisülés oceánjába. Ott aztán kifúrta az «Én vagyok az Igaz» gyöngyét.»²⁾

Mint a hogy a gazella végkimerülésig szalad a kutya és a vadász előtt, úgy kell tenni a mystikus szerelem utasának is. «A gazella megszalad, ha kutyát lát, s látja a feléje száguldó vadásziparipát. Addig szalad, míg inai birják; azért, mert abban a futásban látja az üdvét.»³⁾

Az állatvilágból veszi összes hasonlatait a következő versben. «Olyan merész légy te, mint a sólyom, és olyan gögös, büszke, mint a párducz.»⁴⁾ Szép vadászatkor és győzelmes a harcban.

- ¹⁾ Ender dil-i men derûn u bîrûn hemeh ûszt
Ender ten-i men dsân u reg u khûn hemeh ûszt
Îndsâi csigûneh sîrk u îmân gendsed.
In csûn bâsed u kh'od-i men csûn hemeh ûszt.

Konstant. kiad. 22. l.

- ²⁾ Manszûr halâdsi kih ana al hâkk mîguft
Khâk-i hemeh reh beneûk-i muzsegân mîruft
Der kulzum-i niszi kh'od gûteh khûrd
Ângeh pesz ez ân ana al hâkk mî szuft.

Konstant. kiad. 78. l.

- ³⁾ Âhû bideved esû der pîs szeg bined
Ber eszp devende hemeleh-i teg bined
Csendân bideved kih der tenes reg bined
Zirâ kih szelâh-i kh'od der ân teg bined.

Konstant. kiad. 89. l.

⁴⁾ A párducz gögje példabeszédszerű Perzsiában. Seref Jezdi egyik négysorosában így szól: «Olyan vagyok én a törvény útján (az eredetiben törvény forrása: cseszneh-i ser'e áll) járásban, mint a rák. Róka módra tele vagyok fortélylally a hit erdejében. A vallástudomány szószékén olyan

Ne időzzél a fülemilénél és a pávánál, mert ott (t. i. a fülemilénél) csupa veszedelem van, ennél meg csupa szín.»¹⁾

Az isteni gondviselés minden élő lénynek eleget tesz és mégsem apad ki soha jótéteményeinek a forrása. «A gondviselés asztalánál nagy a teremtmények tolongása. Ettek és esznek, és asztalbontáskor nem fogyott el az étel. Nézd a madarat, mely annak a hegynek a csúcsára ült és felszállt. Nézd meg jól, kisebbedett vagy nagyobbodott-e ez által az a hegy.»²⁾

Semsz Tebrizit magasztalja mint isteni szerelmének felélesztőjét. «A szerelem, mely a léleknélküli lénynek életet adott, ez az annyira kellemes, édes szerelem miből ered? Testünkben van-e, vagy azon kívül? Vagy talán az igazság napjának (szójáték Semsz Tebrizi nevének arab jelentésével), Tebrizinek tekintetében rejlik?»³⁾

Van minden szépnél szebb alak, ezért az igazi mystikusnak minden szépség emlékét ki kell törölnie a szívéből, hogy az alakatlan istenség képét szemlélhesse. «Minden alaknál, a mely csak előjön, szebb is lehetséges. Minthogy annál szebbet lehet találni, nem az én imádoztam ő. Minden alakot űzz te

---

vagyok, mint a hegységben a leopárd. A kék csuhában meg úgy veszem ki magam, mint a krokodil a Nilusban». Golzár-e ma'réfét 68. l. La Roseraie du Savoir I. 122. l. 142. sz.

- ¹⁾ Bá himmet báz bás bá kibr peleng
Zibá begeh-i sîkâr u pîrûz bedseng
Kem kun ber 'andalîb u tâvûsz direng
Kândsâ hemeh âfeteszt vin dsâ hemeh reng.

Konstant. kiad. 194. l.

- ²⁾ Ber kh'an-i ezel gercsih zi khalkân ghaûghâszt
Khûrend u khûrend u kem nesud kh'an ber kh'âszt
Murghî kih ber ân kûh niseszt u ber khâszt
Biniger kih der ân kûh esih efsûd u esih kâszt.

Konstant. kiad. 39. l.

- ³⁾ 'Isk kih ez û vedsûd bi dsân mi ziszt
În 'isk esenîn le'îf u sîrîn ez esîszt
Ender ten-i mâszt já birûn ez ten-i mâszt
Ja der nezer-i semsz-i hâkķ Tebriziszt.

Konstant. kiad. 64. l.

ki a szívedből, hogy az alaktalannak alakja kerüljön a kezébe.»¹⁾

A szerelmi búbanat, melyet az egyedüli igazán létező legfőbb lény iránt táplál, nem fér el a széles világon, csak az ő parányi szívében. «Vig vagyok én, hogy szívembe belefér a te szerelmi bánatod. Mert fényes helyen fér meg csak a te búbanatod. Az a szerelmi bú, mely nem fért el az egekben és a földön, egy tühegynyí szívébe belefér.»²⁾

Míg csak egy parányi rész, egy hajszál marad meg rajta önmagából, nem ér czélt a túlvilági szerelem szerelmese. «Egy tökéletes tulajdonságú járta a megsemmisülés (fená, a buddhisták nirvánaja) útját. Mint a szél haladt át a létezés tengerén. Egy hajszál fenmaradt nála lényéből. Az a hajszál a szegénység, dervisség szemében olyannak látszott, mint a keresztények öve.»³⁾

Ha a mindenség, az egész világ keresi is a tetszésedet, ne fogadd el, mert imádoztadtól eltávolít. «Ha az ég folyton neked szolgál is, ne fogadd el, mert végül lealacsonyít az téged. Hirtelen itallal kábit, részegít le téged. Más öleli meg akkor a te szeretődet.»⁴⁾

- ¹⁾ Her szûret kih âjed bih ez ân emkân heszt
Csûn bihter ez ân heszt neh ma'sûk i men-eszt
Szûrethârâ hemeh birân ez dil-i kh'is
Tâ szûret-i bî szûret âjed der deszt.

Konstant. kiad. 81. l.

- ²⁾ Sâdem kih gham-i tû der dil-i men gendsed
Zirâ kih ghamet bedsâ-jî rousen gendsed
Ân gham kih negendsid der eflâk u zemîn.
Ender dil csûn csesmeh-i szûzen gendsed.

Konstant. kiad. 127. l.

- ³⁾ Kâmil szifeti râh-i fenâ mi pejmu'd
Csûn bâd guzer kerd bederjâ-jî vedsûd
Jek mûi zi heszt-i û ber û bâkî bûd
Ân mûi becesm-i fakr zunnâr nemûd.

Konstant. kiad. 135. l.

- ⁴⁾ Ger cserkh turâ khidmet peiveszt kuned
Mepezîr kih 'âkîbet turâ peszt kuned
Nâgâh beserbeti turâ meszt kuned
Der gerden-i ma'sûk diger deszt kuned.

Konstant. kiad. 135. l.

Nincs mit félnie annak, a kinek Isten a barátja. «Mivel rókámmá lettél, ne félj te az oroszántól (az állatvilágból vett hasonlat, hol a róka az oroszán szolgája). Mivel én vagyok a te szerencséd, ne félj a balsorstól. Ha veled van az a hold (az Istent érti), se korán, se későn ne félj te az égtől.»¹⁾

Nem jön szemeire az álom. «Eljött az álom, de nem volt neki való helye a szemem, mert te miattad tele volt az tűzzel és vízzel. A szív felé ment tehát, de az olyan remegő volt, mint a kéneső. A testet kereste fel, de az meg rom volt; micsoda rom!»²⁾

A költői hasonlatok egymásra halmozását meglehetősen kedveli. «Nem vagyok én méh, hogy elkergessen a füst. Vagy hogy mint tündért, elűzzön a füstölő illata. Vagy úgy, mint a híd, leszakadva a folyóba essem. Vagy bírvágyóként a haszon után járjak.»³⁾

Igen keresett hasonlattal az égi Taurust feji meg egyik versében Rûmî. «Az ég marhájából (szaûr, tkp. a. m. bika) a húség tejét fejem, jöllehet erőszakosságáról panaszom van. Tegnap még a szolgaság függője volt a fülemben. Mai éjjelem, Istenemre mondom, jobb a tegnapinál.»⁴⁾

- 1) Csûn rûbeh-i men sudî tû ez sîr metersz
Csûn daûlet-i tû menem z'edbir metersz
Ez cserkh csû ânmâh turâ hemrah eszt.
Ger rûz-i pegâh eszt ve ger dir metersz.

Konstant. kiad. 174. l.

- 2) Kh'âb âmed u der csesm nebud mevz'e i kh'âb
Zîrâ zi tû bûd csesm pur âtes u âb
Sud dsâneb-i dil did dilî csû szimâb
Sud dsâneb-i ten did kherâb csih kherâb.

Konstant. kiad. 15. l.

- 3) Zenbûr nim men kih bedûdi birevem.
Jâ hemestû perî bebû-jî 'udî birevem.
Jâ pul kih sikeszteh tâ berûdi birevem.
Jâ hîrsz der 'isveh-i szûdi birevem.

Konstant. kiad. 232. l.

- 4) Ez szaûr-i felek sîr-i vefâ midûsem.
Hercsend kih ez pendseh-i û bikhurûsem.
Hercsend kih dûs hâlkeh bud der gûsem.
Imseb bekhodâ kih khoster ez dûsem.

Konstant. kiad. 211. l.

Az emberi méltóságot így énekli meg: «Mi vagyunk a rejtett kincs a földi világon. Az örökkévalóság birodalmának birtokosai mi vagyunk. Mihelyt a földi salaktól megtisztulunk, mi vagyunk akkor Khizr próféta és az élet forrása.»¹⁾

Nem kenyérkeresete neki a költészet. «Nem vagyok én kapzsi és nem a költészet kenyerét eszem. Nem dicsekszem jeles voltommal és nem törődöm én azzal. Kitűnőségtudás csak egy pohár nekem. Azt is csak az én királyom kezéből fogadom el.»²⁾

Az igazi szufikat így jellemzi: «Az a nép, mely olyan áldott megjelenésű, mint a nap. Az igazságban olyanok, mint a vas, a kegyességben pedig viaszlágyságúak. Mikor oroszán-markukat kinyitják, nem hagyják érintetlenül fennállni sem a fátylat, sem az alakot, sem a szokásokat.»³⁾

Nagy akadály a Istenhez törekvő jámbornak az élet-fenntartás emésztő gondja. «Gondolj csak egy pillanatig a lelkedre, meddig aggódol te a kenyér miatt? Meddig viseled te ennek a tudatlan testnek gondját? Ennek a dobalakú hasnak és síphoz hasonló toroknak útján meddig tánczoltatod állkapczádat, összeütögetve fogaidat.»⁴⁾

---

¹⁾ Der 'alem-i gil gends nihâni mâim.
Dârendeh-i mulk dsavidânî mâim.
Csûn ez zulmet i âb u gil biguzestim
Hem Khizr hem âb zindegânî mâim.

Konstant. kiad. 228. l.

²⁾ Târnî nim vez sâ'eri nân nekhûrem
Ez fazl nelâfem u gham-i ân nekhûrem.
Fazl u huner jekî kedeh mibâsed
Ân niz dsuz ez kef-i szultân nekhûrem.

Semsz ul hakâik 370. l.

³⁾ Keûmî kih esû âftâb dârend kudûm
Der szidk esû âhenend u der lu'f esû mûm
Csûn pendseh sirâneh-i kh'od bigusâjend
Ni perdeh rehâ kunend ni na'ş u ruszûm.

Konstant. kiad. 238. l.

⁴⁾ Jekdem gham-i dsân bukhûr gham-i nân tâ kej
Der perveris-i in ten nâdân tâ kej   %.

Nem néz az többé másra, ki az ő kedvesét meglátta. «Az, a ki téged a világ térségén meglátott, hogy nézne az más szerető arczára? És annak a szemében, a ki te feléd pillantott, sötétnek látszik a hold és a nap.»¹⁾

Kedvesének sírját felkeresve, kéri a földet, hogy jól bánják hűségese szerelmesével. «Szép szeretőm sírjához elmentem. Rózsatestének fényétől rózsaligetként pompázott az. Így kiálték a földre: Vigyázz te föld! Azzal a hűségese szeretőmmel jól bánj!»²⁾

Az istenteleneket ilyen keresett hasonlatok egymásra halmozásával apostrophálja. «Oh köszívűek, még egy szív sem lágylt meg! Oh jégtermészetűek, nem melegedett, nem engedett fel még a jég! Nem lett ez a bőr még kicserezve. Még senki sem szégyelte el magát az Úr előtt.»³⁾

Ender reh-i ıabl-i sikem u nâ-ji gulû
İn rakş-i zenekh bezerb-i dendân tâ kej.

I. La Roseaie du Savoir 218. l. 280. sz. II. Golzâr-e ma'rêfê 127. l. A *Semş ul-ıakâik*-ban az első sorban *dsûn* helyett *nûn* áll: *Jekdem gham-i nûn vez gham-i nûn tâ kej* 372. l. Hoszejn Azad olvasata azonban, mely a tebrizi kiadáson alapszik, jobb értelmet ad.

- ¹⁾ Ānkesz kih turâ did bevâdi dilber
Ū csûn nigered berû-ji ma'sûk diger.
Vez didelh her ānkih kerd szû-ji tû nezer
Târik nemâjed bekhudâ semsz u ķemer.

Konstant. kiad. 153. l.

- ²⁾ Reftem beszû-ji gûr-i nigjâr dildâr
Mitâft zi gulzâr-i tenes csûn gulzâr
Ber khâk nidâ kerdem khâkâ zinhâr
Ān jâr vefâdâr-i merâ nikû dâr.

Konstant. kiad. 157. l.

- ³⁾ Ej szeng dilân nesud dili nerm henûz
Ej jekh şifetân nesud jekhi germ henûz
Ne girifteh dibâghet âkhir in eserm henûz
Ne girift keszirâ ez khudâ serm henûz.

Konstant. kiad. 167. l.

A szerelmes egy cseppet se féljen attól, a mi a szerelemmel jár. «Oh szív, ne fuss el a szívrablók elől! Ha lopni akarsz, ne szaladj el az öröktől féltedben. Ha jelt keresel, ne menekülj el a jeltelenek elől. Száz lelket adj és ne kerüld el a kedveseddel járó bajt.»¹⁾

Elég drasztikusan, vízben feloldott czukorhoz hasonlítja a legfőbb lénnyel egygyélételt. «Eljött a szerelem és minden mástól megszabadított engem. Kegyesen felemelt, mikor leterített engem. Köszönet az Úrnak, hogy czukorhoz hasonlóan egyesülésének vizében fölolvastott engem.»²⁾

A földi és a mystikus szerelem közti különbséget így fejt ki: «Ismerd el az igazat, hogy jó dolog a szerelem. Azért büns csak, mert rosszra hajló a természet. Te szerelem nevet adsz érzeki vágyadnak. Az érzékisegtől a szerelemhez hosszú az út.»³⁾

Örökké tartó és tiszta az ő szerelme. «Tisztább a forrás-víznél az én szerelmem. Meg van engedve ez az én szerelmeskedésem. Mások szerelme változékony. Az én szerelmem és imádoztam mentve vannak az enyészettől.»⁴⁾

- ¹⁾ Ej dil zi dsefâ-ji dilszitânân megûriz
Dûzdi kh'âhi zi pászbanân megûriz
Midsûi nisân zi bi nisânân megûriz.
Szed dsân bidih vez rends-i dsânân megûriz.

Konstant. kiad. 166. l.

- ²⁾ 'Isk âmed vez ghair biperdâkht merâ
Ber dâst beluţf csûn bindâkht merâ
Sukr eszt khudâirâ kih mânend-i seker
Der âb-i vişzâl-i kh'is bigudâkht merâ.

Sems ul-Hakûik 362. l.

- ³⁾ Inszâf bidih kih 'isk nikû kâreszt
Zân eszt khelel kih teb'e bed kerdâreszt
Tû sehvet-i kh'isrâ lakab-i 'isk nihi
Ez sehvet tâ be 'isk reh biszjâr eszt.

Konstant. kiad. 21. l. *La Roseate du Savoir* I. 181. l. 231. sz. II. *Golzâr-e ma'rêfât* 105. l.

- ⁴⁾ 'Iskî dârem pâkter ez âb-i zulâl
În bâkhten-i 'isk merâ heszt helâl
'Isk-i digerân bigereded ez hâl behâl
'Isk-i men u ma'sûk-i merâ niszt zevâl.

Konstant. kiad. 198. l.

Látszólagos ellenmondásokból épül fel a pantheismus szellemében jól érthető verse. «Az viseli gondodat, a ki a fejedet levágta. Az csal meg téged, ki főveget tett a fejedre. Az a te megrontód, a ki magához bocsát téged (az eredeti szójátékát bajos visszaadni, *bâr dâden*, a. m. kihallgatást adni és *bâr*, a. m. teher, hiba, vétek). A ki téged megszabadít tenmagadtól, az a te jó barátod.»¹⁾

Megfiatalította őt öregségében a szerelem. «Öreg, törődött voltam, ifjúvá tettél. Meghaltam és te új életre keltettél. Féltem, hogy eltévedek a hozzád vezető úton. Most már nem félek az eltévedéstől, mert jelt adtál nekem.»²⁾

Nem kell csüggedni, ha nem talál is útmutatóra a jámbor a mystikus szerelem útján. «Ha semmi jel sincs a pusztaságban, sok remény van a reménytelenségben. Oh szívem, ne essél kétségbe, hisz a lélek kertjében datolyát ad neked a fűzfa ága.»³⁾

Kiki a neki megfelelő helyet kell, hogy elfoglalja. «Nagyon gyötrött lelkűnek kell te neked lenned. Hadd mutasson reád ujjával ez meg az. Ha ember vagy, férj meg az emberek közt. Ha olyan vagy, mint az angyal, fel kell menned az egekbe.»⁴⁾

- 1)   Ān kesz kih szeret burrid gham kh'âr-i tû ûszt
Vânkû kulehet nihâd terâr-i tû ûszt
Vânkesz kih turâ bâr dihed bâr-i tû ûszt
Vânkesz kih turâ bi tû kuned jár-i tû ûszt.

Konstant. kiad. 27. l. *Semsz ul-Hakûik* 364. l.

- 2)   Men pir-i fenâ budem dsevânem kerdi
Men murdeh budem zi zindegânem kerdi
Mîterszîdem kih gum sevem der reh-i tû
Eknûn nesevem gum kih nisânem kerdi.

Konstant. kiad. 195. l.

- 3)   Ger hies nisâneh niszt ender vâdi.
Biszjâr umidhâszt der neûmîdî
Ej dil meber umîd kih der reûzeh-i dsân
Khurmâ dihedet sâkh i direkht-bîdî.

Konstant. kiad. 386. l.

- 4)   Biszjâr turâ khaszteh revân bâjed sud
Vangust numâ-jî in v'ân bâjed sud
Ger âdemî biszâz bâ âdemijân
Ver esûn meleki bâszmân bâjed sud.

Konstant. kiad. 87. l.

Nem az az igazi dervis, ki kenyeret koldul. «A dervis, ki a világ titkait odaadja, minden pillanatban egy-egy birodalmat ajándékoz el ingyen. Nem az a dervis, ki kenyeret akar. Az a dervis, ki lelkét odaadja.»¹⁾

Olybá tekintí ő isteni kedvesét, mint a szufik sejkjét. «Kényem-kedvem szerint nevelt fel engem az a jó barát. Dervis mezt varrt számomra bőröm- és ereimből. Testem barát-csuha, és az a szívfájdalom benne a szufi. Az egész világ egy klastrom, és ő az én sejkem.»²⁾

Mindenütt csak kedvesét látja. «Ha a szívet keresem, a te utcádon látom. Ha a lelket keresem, hajfonatod hurkában találom. Ha nagy szomjan vizet iszom, a vízben is a te visszátükrözött arcodat szemlélem.»³⁾

Az isteni szerelem az ő szülőanyja. «A szerelem a mi prófétánk, útunk és pályánk. Mi a szerelem szülöttei vagyunk, és a szerelem volt a mi édesanyánk. Ez a mi anyánk a mi fátylunk alá van rejtve. A mi eretnek természetünk az, a mi őt eltakarja.»⁴⁾

A feltámadás napján az istenség iránti szerelmével védi magát. «Holnap, mikor a feltámadásra megy a nő és a férfi,

- 1) Dervis kih eszrâr-i dsihân mibakhsed
Her dem mulki birajegân mibakhsed
Dervis keszi niszt kih nân mikh'âhed
Dervis keszi buved kih dsân mibakhsed.

Teheráni kiad. 368. l.

- 2) Perverd benâz u ni'met ân dûszt merâ.

Teheráni kiad. 362. l.

- 3) Ver dil ãlebem ber szer i kûjet binem.
Ger dsân ãlebem der khum-i mûjet binem.
Ez ghajet-i tisnegi eger âb khûrem
Der âb hemeh khejâl-i rûjet binem.

Konstant. kiad. 239. l.

- 4) 'Isk eszt târîk u râh u pejghamber-i mâ
Mâ zâdeh-i 'isk u 'isk bud mâder-i mâ
În mâder-i mâ nihufteh der esâder-i mâ
Pinhân sudeh ez ãebi'tet kâfir-i mâ.

Teheráni kiad. 362. l.

a számadástól félven sárgák lesznek az arcuk. Én a te szerelmet ragadom a kezembe és azzal állok elő. Mondom, ebből kell az én számadásomat megcsinálni.»¹⁾

Az emberiség mennyei eredetére czélozva így szól: «Oh te, kinek a mennyben volt a hazája, azt képzelted, hogy a földi világból való vagy. Porodra rajzoltad saját alakodat és azt hagytad el, a mi a te lényeged.»²⁾

Egy orvos szájába adja azt, mire egy szufinak szüksége van. «Az orvoshoz mentem, mondtam neki, hogy: Oh te igazlátó, mit rendelsz a szerelem betegének? A tulajdonság elhagyását és lényem megszüntetését rendeld. Tudniillik mindenből, a mi létezik, kijöjj.»³⁾

Gyakran ismételgeti a pantheista alapdogmát, hogy a szerelmes szerelmének tárgyával azonos. «Menj, a szerelem paripáját jól hajtsd és ne félj. Menj, olvasd a szentírás ígéit és ne félj. Midőn önmagaddal és mással tisztába jöttel, te magad vagy az imádottad, tudd meg ezt jól és ne félj.»⁴⁾

A rossz társaság olyan, mint a víz, melytől rozsdát kap a fémtükör. «Dobj követ a tudatlanok gyülekezete felé. Ka-

---

1) Ferdâ kih bemeħser ender âjed zen u merd
Ez bim-i ħiszâb rûihâ gerded zerd.
Men 'isk-i turâ bekef nihem pis ârem.
Gûjem kih ħiszâb-i men ez in bâjed kerd.

Teheráni kiad. 366. l.

2) Ej ânkih tû ber felek veħen dâsteh-i
Kh'odrá zi dsihân khâk pindâsteh-i
Ber khâk-i tû naks-i kh'is binigâsteh-i
Vâncsîz kih âszl-i tuszt biguzâsteh-i.

Teheráni kiad. 374. l.

3) Reftem beh ħebîb goftem ej binâi
Uftâdeh-i 'isk râ csih mifermâi
Terk-i szîfet u meħv-i vedsûdem fermâ
J'ani kih zi her csih heszt birûn âl.

Semsz ul-Hakâik 372. l.

4) Rev merkeb-i 'iskrá ħavi rân u metersz
Rev meszhef kiz âjet-i ħakħ kh'an u metersz
Csûn ez kh'od u ghair kh'od muszlim gesti.
Ma'sûk-i tû hem tûi jakin dân u metersz.

Konstant. kiad. 172. l.

paszkodjál a világ okosainak ruhaszegélyébe. Egy pillanatig se időzz te az érdemetleneknél. A tükör rozsdát kap, ha vízbe teszed.»¹⁾

La vida es sueño (Az élet álom), így vigasztalja a szegény szerelme. «Van ital, ne félj, a szerelem szomjazója számára. Víz nélkülivé lettél, víz van előtted, ne remegj. Kincs vagy te, s ha rom is a ház, cseppet se félj. Ébredj fel a világtól, mely csak álom, ne félj.»²⁾

A jó tett épűgy, mint a gonosz, megtermi a maga gyümölcsét. «Rosszat teszel és jót vársz. Rossz a gatzett jutalma. Bár kegyelmes és könyörűletes az Isten, nem terem azért búza, ha te árpát vetettél.»³⁾

A kockajátékból kölcsönzi hasonlatát. «Először ezer kegygyel dédelgetett engem, utoljára ezer szomorúsággal sújtott. Úgy játszott én velem, mint barátságának a kockájával. Mikor én vele egészen egygyé lettem, eldobott engem.»⁴⁾

Az édességet, helyét használja fel hasonlatul. «Az az édesség, melyből nem igen részesül az ember. Mint a csupor, fölforrott tőle a szívem. Olyan kitűnő jó eledel az, hogy te megtudsz abból

---

¹⁾ Ber zen beszûji szohbet-i nâdân szeng
Ber dâmen-i zirekân-i 'âlem zen cseng
Bâ nâ ehlân mekun tû jek lehzeñ direng
Âineh csû der âb nihî gired zeng.

Konstant. kiad. 194. l.

²⁾ Mer tisneh-i 'isq râ serâb iszt metersz
Bi âb sudî pis tû âbiszt metersz
Gendsi tû eger bejt kherâbiszt metersz
Bidâr sev ez dsihân kih kh'âbiszt metersz.

Konstant. kiad. 175. l.

³⁾ Bed mikuni u nik tem'e midâri
Hem bed bâsed szezâ-jî bed kerdâri
Bânkîh khudâvend kerim eszt u rahîm
Gendum nedihed bâr csû dsev mikâri.

Konstant. kiad. 358. l.

⁴⁾ Evvel behezâr lutf binevâkht merâ
Âkhir behezâr ghusszeh bigudâkht merâ
Csûn muhreh-i mihr-i kh'is mibâkht merâ
Csûn men heimeh û sudem berendâkht merâ.

Semsz ul-Hakâik 362. l.

kétezer mánt (perzsa mérték) enni»¹⁾ (vagy kétezer ént meg tudsz semmisíteni, szójáték a *men* szóval).

Kutyának nevezi, mint annyi más perzsa költő, az érzéki vágyat. «Így szóltam, talán megöregítem ezt a kutya szenvedélyt (azaz elgyöngítem). A megbánásból lánczot kötök a nyakára. De ez lesz az ajtó bezáró láncza, ha meglátnak engem (az Isten ajtaját érti, melyet a fitogtató megbánás is elzár). Mitevő legyek ezzel a kutya kívánsággal?»²⁾

A téli varjúhoz hasonlítja a vallási dolgokban közönyös embert. «Oh te, a hidegnek a szolgálja télen, mint a varjú, megfosztva a csalóánytól, a rózsaligettől és a kerttől, értsd meg jól, hogy ha ez a pillanat (a megtérésre kedvező időt látszik érteni) reád nézve elvész, sokat keresheted te azt száz szemmel és lámpával.»³⁾

Ne kérdezze tőle senki, hogy hogy van; arcának színe és könnyei eléggé megmondják azt. «Nézd a kor aranyához fogható orczámat és nek érdezz! Gránátalmamaghoz hasonló könnyeimre tekints és ne faggass! Sohse keresd te nálam a felvilágosítást

¹⁾   Ān helvâi kih kem reszed zû bedehen
Csûn diğ bedsûs âmedeh ez vej dil-i men.
Ez ghâjet-i luğ âncsunân khoskh'âr eszt
Kiz vej dû hezâr men tevâni khûrden.

Konstant. kiad. 266. l.

²⁾   Goftem szeg-i nefszrá meger pîr kunem.
Der gerden-i û zi teûbeh zendsir kunem.
Zendsir-i der ân seved esû binend merâ
Bâ in szeg nefsz-i men esih tedbir kunem.

Konstant. kiad. 242. l. Ugyanilyen kifejezéssel él egy másik versében, mely a konstantinápolyi és teheráni kiadásokba nem lett felvéve:

Mârâ szeg-i nefsz ez pej hîrsz u hevesz
Her lehzezh devâned beder-i nâkesz u kesz.

La Roseaie du Savoir I. 242. l. 318. sz. II. *Golzar-e mâ'rêfê* 141. l.

³⁾   Ej bendeh-i szerdi bezemisztân esû zâgh
Mehrûm zi bulbul u gulisztân u zi bâgh
Der jâb kih in dem egeret fevt seved
Bisjâr teheb kuni beşzed cesûm u csirâgh.

Konstant. kiad. 189. l.

a ház belső körülményeiről. Tekintsd a vércseppeket a ház küszöbén (szemeit érti) és ne vallass!»¹⁾

Ha száz hosszú napot össze lehetne tenni, az sem lenne elég arra, hogy kipanaszkodja magát. «Ha száz naphosszat kapsz is te egybe, nem telik be ezzel a jajgatással a lélek. Oh te, a ki kineveted ezt a mi állapotunkat, te még nem lettél bolond, még okos vagy te.»²⁾

A venalis szerelem és az isteni között von párhuzamot. «Így szólt hozzám a szeretőm: ha minden kedvesedtől csókot veszel, vásárolj egyszer tőlem is. Szóltam neki: aranyért vegyek? Így felelt: mit tegyek én az arannyal? Mondtam erre: a lelkemért? Igen, igen, volt a felelet.»³⁾

A szíve bolond neki; mit használ, ha békót vernek is a lábára, mint a bolondnak! «A te szerelmedre mit ér nekem a jó tanács és intelem! Mérges vizet ittam én, mit használ nekem a cukor! Azt mondják: verjete vasat a lábára. A szívem a bolond, mit használ lábamon a békó!»⁴⁾

Állandó kép nála a korhelység. «Egy részeg ember jött az

- ¹⁾ Rûjem csû zer-i zemâneh mî bin u mepursz
În esk csû nâr dâneh mî bin u mepursz
Ehvâl-i derûn-i khâneh ez men mefeleb
Khûn ber der-i âsztâneh mî bin u mepursz.

Konstant. kiad. 174. l.

- ²⁾ Szed rûz-i dirâz eger behem pejvendi
Dsânra neseved ez in fighân khûrszendi.
Ej ânkîh bedin hedîsz-i mâ mîkhendi
Medsnûn nesudî henûz dânisemendi.

Konstant. kiad. 377. l.

- ³⁾ Dildâr merâ guft zi her dildârî
Ger bûszeh kherî bûszeh zi men kher bârî.
Goftem kih bezer goft kih zer-râ csikunem.
Goftem kih bedsân goft kih ârî ârî.

Konstant. kiad. 372. l.

- ⁴⁾ Der 'isk-i tû em neszihet u pend csîh szûd
Zehir âb csesîdelî em merâ kand csîh szûd
Gûjend merâ kih bend ber pâs nihîd
Divâneh dil eszt pâm der bend csîh szûd.

Konstant. kiad. 116. l.

útról és hozzánk csatlakozott. Kézről-kézre járt a pohár közöttünk. Hirtelen kiesett az a kezéből és összetört. Ilyen iszákosok közt hogy maradhatna épen a pohár!»¹⁾

Nem a szerelem hibája, ha mámort okoz. «Nincs hibája a szerelemnek a korhelységet illetőleg. Ne hibáztasd a csaplárost megnyerő voltaért. Magadra vess te, ha ittas vagy. Ha téglát viszel a malomba, port kapsz (és nem lisztet).»²⁾

Saját magának árt az, a ki a mulandó világ barátja. «Ha a hitvány emberekkel barátkozol, mit árt az nekünk! Te leszel a kárvallott. Felteszem, hogy a világ szeretettje leszel. Igen, az leszel te, de csak ideig-óráig.»³⁾

A bálványtemplom is jobb a mekkai szentélynél, ha a szeretett lény árnyéka ott van. «Míg a bálványtemplomban van a mi szeretőnk képzeleti alakja, hiba addig a Mekkába zarándoklás. Ha a Kaaba nélkülözi az ő illatát, zsinagóga az. A zsinagóga a mi Kaabánk, ha ott érezhetjük az ő illatát.»⁴⁾

Mind a két világra kiterjed az ő szerelmének varázsa. «Minden zárdában akad részége a te szerelmednek. Te miattad

- 1) Mesztî zi reh âmed u bemâ peiveszt
Szágher mígest der mijân deszt bedeszt
Ez deszt uftâd nâgahân u bisikeszt
Dsâmi csih zijed miânêh-i esendîn meszt.

Konstant. kiad. 76. l.

- 2) Takszîr negired 'isķ der khumâri
Takszîr mekun tû szâķi ez dildâri
Ez kh'od geleh kun eger khumâri dâri
Ger khist bâ âszijâ beri khâk âri.

Konstant. kiad. 362. l.

- 3) Bâ nâ ehlân eger esû dsâni bâsi
Mârâ csih zijân tû der zijân bâsi.
Girem kih tû ma'sûķi dsihân bâsi
Âri bâsi veli zemâni bâsi.

Konstant. kiad. 355. l.

- 4) Der butķedeh tâ khejâl-i ma'sûķ-i mászt
Reften beķevâf-i Ka'beh 'ain-i kheķâszt
Ger Ka'beh ezû bû-ji nedâred kunis eszt
Bâ bû-ji vizşâl-i û kunis Ka'beh-i mászt.

Teheráni kiad. 367. l.

nincsen kelendőségük a szépeknek. Búbánatod keze elért mind a két világba. Bizony hosszú a te szerelmi búd keze!»¹⁾

Az angyal is szerelmes lesz isteni kedvesébe. «Olyan vagy te, hogy még az angyalt is elbájolod. Mi csodálni való van abban, ha az ember szerelmesed lesz! A meddig lelkem lesz, neked szolgálók én, akár keresel engem, akár nem keresel.»²⁾

Az ember olyan, mint a folyamágó, a melyben az élet forrásaként folyik a lélek vize. «Te nem vagy víz, nem vagy föld, te más vagy. A víz és a por világán kívül úton vagy. A test a folyómeder, és a lélek abban az élet vize. Ott, a hol te vagy, erről a kettőről sincs tudomásod».³⁾

Mózes csodatevő botjához hasonlítja a mindent istenítő pantheista-tant. «Különös egy botja van ezen nyáj Mózesének. Egyszeriben lenyeli ezeket mind, mikor azt eldobja (célzás a Koránban elbeszélt csodatettére Mózesnek). Nem hagyja az fennmaradni sem az alakot, sem a megtestesültet. Minden elme nem képes ezt jól felfogni.»⁴⁾

A szerelem gyilkos voltát, mely a perzsa népdalokban oly

- 1) Isk-i tû beher szeûm'eh mesztî dâred
Bâzâr-i butân ez tû sikesztî dâred
Deszt-i gham-i tû beher dû'âlem bireszîd
Elhakķ gham-i tû dirâz desztî dâred.

Teheráni kiad. 366. l.

- 2) Âni kih melek bâ tû der âjed beţereb
Ger âdemî sifteh gerded csih 'edseb
Tâ dsân buvedem bendegijet kh'âhem kerd
Kh'âhî biţeleb merâ kh'âhî meţeleb.

Teheráni kiad. 363. l.

- 3) Tû âb neh-i khâk neh-i tû digeri
Birûn zi dsihân-i âb u gil der szeferi.
Kâleb dsûiszt u dsân der û âb-i hejât
Ândsâ kih tûi ez in her dû hem bi kheberi.

Konstant. kiad. 362. l.

- 4) Jekturfeh-i 'aszâszt Mûsza-i in remeh-râ
Jek lukmeh kuned csû bifigened in hemeh-râ.

Konstant. kiad. 12. l.

nagy szerepet játszik,¹⁾ ily módon illusztrálja: «Megölte a te szerelmed a törököt és az arabot. Én annak a vértanúnak és annak a bajnok ghazinak vagyok a rabszolgája. Azt mondta a te szerelmed: senki sem menekült meg én előlem. Igazat mondott; hagyj fel, szívem, ezzel a játékkal!»²⁾

Hasonló szellemben az öt széttépő oroszlánnak mondja kedvesét. «Te folyton utazóban vagy, oh holdarczú! Mint a forgó égbolt, tartasz engem felfordulásban. Oroszlán vagy te, és én vagyok karmaid közt a vadász-zsákmány. A szívet már megitted és most a májat készülsz kikezdeni.»³⁾

Végtére is eléri célját a jámbor. «Ez a virágos ág egy napon gyümölcsöt terem, és ez egyszer zsákmányra talál a kereső. Jön-megy hozzád az ő eszményképe, míg aztán egyszer csak megállapodik.»⁴⁾

¹⁾ Kégl, *A perzsa népdal* (Budapest 1899.) 26. l. Zsukovszkij, *Obrazczy perszidszkhago narodnago troicsesztra* (Szent-Pétervár 1902.) 5. l.:

Fálá-i pusti
 'Ásikrá kustí
 Ez khùn-i 'ásik
 Námeh nuvistí.

²⁾ 'Isk-i tú bikust turkí u tázirá
 Men bendeh-i ân sehíd v'ân gházirá
 'Isket mígftt kesz zi men dsán neburd
 Haķķ guft dilâ rehâ kun in bázirá.

Konstant. kiad. 10. l. V. ö. ugyancsak Rûmitól:

În 'isk dsumleh 'âķil u bidâr mikused
 Bî tîgh mîburred szer u bî dâr mikused
 Mihmân-i û sudim kih mîhmân mîkhûred
 Jâr-i keszî sudim kih û jâr mîkused.

Semsz ul-Haķâķ 163. l.

³⁾ Peîveszteh mehâ 'azm-i szefer midâri
 Csûn cserkh merâ zîr u zeber midâri
 Sirî u menem sikâr der pendseh i tú
 Dil khûrdeh-i u keszed-i dsiger midâri.

Konstant. kiad. 359. l.

⁴⁾ În sâkh-i sikûfeh bâr gîred rûzî
 Vin bâr teheb sikâr gîred rûzî
 Miâjed u mireved khejâles ber tú
 Tâ csend reved ķerrâr gîred rûzî.

Konstant. kiad. 337. l.

A megbánást személyesítve így szól: «Te ne térj meg, mert én megszegtem a fogadalmat. Az én ittas lelkemtől nem telik soha a megbánás. Százszor, ezerszer fogadalmat tettem én már. Vért könyezik az én kezemtől a megbánás¹⁾ (t. i. annyiszor megszegtem, megtörtem már azt).»

Egy pillanatra sem hagyja őt el a szerelmi búbánat. «Azt gondolod te, hogy én bánatodtól megszabadultam? Vagy hogy nélkülöd türelmesen, megnyugodva leültem? Oh Uram, ne részesíts engem semmi örömben, ha egy pillanatra ment vagyok szerelmi bánatodtól!»²⁾

Ünnepnapja neki az a nap, mikor szeretőjét látja. «Az a nap, mikor téged látlak, pénteki nap nekem (a moszlim vásárnap). Minden nap a te kegyedből többet ér a mi vérdijunknál. Ha a világ vagy, törjön bár ellenünk ezer világ! Sebj, midőn a jó barát barátsága lakja keblünket.»³⁾

«Helyesen van az, — úgymond egyik versében, — hogy két kezed, két szemed és két lábad van. De hogy kettő legyen a szív és a szeretett lény, az már hiba. Az imádott kedves csak ürügy, az igazi imádott maga az Isten. Ki azt kettőnek tartja, az zsidó és keresztény.»⁴⁾

---

¹⁾ Tû teûbeh mekun kih men sikesztem teûbeh
Hergiz nâjed zi dsân-i mesztem teûbeh
Szed bâr hezâr bâr besztem teûbeh
Khûn migirijed zi deszt-i desztem teûbeh.

Konstant. kiad. 319. l.

²⁾ Mî pindâri kih ez ghamânet resztem.
Jâ bi tû szebûr gestem u binisesztem.
Jâ rebb mereszân behics sâdi desztem.
Ger jeknefes ez derd-i tû khâlî hesztem.

Konstant. kiad. 257. l.

³⁾ Rûzi kih turâ binem âdineh-i mászt
Her rûz bedaûletet bih ez dijeh-i mászt
Ger cserkh u hezâr cserkh der kineh-i mászt
Gham niszt esû mihr-i jár der szineh-i mászt.

Konstant. kiad. 58. l.

⁴⁾ Desztet dû u csesmet dû u pâjet dû revâszt
Emmâ dil u ma'sûk dû bâsed khetâszt   ✓.

Az ismert perzsa kifejezést: *gham khûrden*, a. m. aggódni, búsulni, szószerint: gondot, bánatot enni, használja fel költői képek. «Oh lelkem, mindennél, a mit mondasz, rosszabb a te bánatod. Szívfájdalom, testi gyötrődés és bensőt (szószerint májat) égető az. Minden, a miből esznek, fogy, a te szerelmi bánatodon kívül. Minél többet ettem én belőle, annál nagyobb lett.»¹⁾

Nem a medresszéekben tanítják a szerelem tudományát. «Más rendszer járja a szerelmesek gyülekezetében. S ennek a szerelem borának más a mámore. Más dolog az a tudomány, melyet az iskolában tanulnak, és más dolog a szerelem.»²⁾

Tied lesz minden prófétának a bölcsesége, ha megzabolázod az érzékiséget. «Ha egy pillanatra megzabolázódik az érzékiséged, tiéd lesz minden prófétának a tudománya (a konstantinápolyi kiadás imbiszát-já helyett Hoszejn Azaddal ámbia-t olvasva). Az a rejtett alak akkor, a kinek keresésében fárad, egy egész világ értelmed tükrében felfoghatóvá lesz.»³⁾

Ma'sûk behâneh eszt u ma'sûk khudâszt
Her kesz kih dû pindâst dsehûd u tersâaszt.

Konstant. kiad. 55. l. *La Roseaie du Savoir* I. 159. l. 197. sz. II. *Golzîr-e ma'rîfê* 91. l. A második sorban *dû bîsend* helyett *dûtîijes* a. m. kettősség áll: «De a szív és szeretett lény kettőssége hiba».

¹⁾ Dsânâ gham-i tû zi her csih gûi better eszt
Rends-i dil u tâb-i ten u szûz-i dsigereszt
Ez her csih khûrend kem seved dsuz gham-i tû
Tâ bisteres hemi khûrem bister eszt.

Konstant. kiad. 47. l.

²⁾ Der medslisz-i 'usâk kerârî diger eszt
Vin bâdeh-i 'iskrâ khumârî diger eszt
Ân 'ilm kih der medreszeh hâszil kerdend
Kârî diger u 'isk kârî diger eszt.

Konstant. kiad. 54. l. *La Roseaie du Savoir* I. 179. l. 229. sz. II. *Golzîr-e ma'rîfê* 104. l.

³⁾ Jek lehzeh eger nefsz-i tû mehkûm seved
'ilm-i hemeh âmbiâ ma'lûm seved
Ân şûret ghaibî kih dsihân tâleb-i ûszt
Der âneh-i fehîm-i tû mefhûm seved.

Konstant. kiad. 100. l. *La Roseaie du Savoir* I. 63. l.

Csupa merő szójáték a következő: «Arczodhoz hasonló gránátalmát láttam tegnap a kertben. Olyan lett egyszeriben az arczom, mint a dinár (t. i. sárga), mivel te tegnap tüzet vetettél a szolga (t. i. én) lelkére. Oh te hitetlen hitetlenfi, végre is térj meg!»¹⁾

A kedvesének arczán levő anyajegyet rózsát szedő meztelen szerecsen gyerekhez hasonlítja. «Az az anyajegy, melyet orczádon lát a szem, mosusz az, mely a nedves rózsán kívül másra nem száll le. Nem, nem hibázok, mert rózsaaarczodon szerecsen gyermek meztelenül rózsát szed.»²⁾

A mulandó világ javait a halál magvai magtárának mondja. «Oh te, kinek a termése az élet forrásának kalászaiból áll! (sic) A világ magtára pedig a halál magvaival van tele. Nem kívánok én semmit az ilyen jókkal megrakott tárházból. Írj nekem ma éjjel egy utalványt a te terményeidre.»³⁾

Ugyanazt a szót néha nyomatékosság kedvéért, mint a népénekesek, többször megismétli. «Nem vagyok én jóllakott, jóllakott nem vagyok, jóllakott nem vagyok! Mert én nem vagyok hűtlen. Nem fogok én nyúlat és nem akarok gazellát.

- ¹⁾ Mânend-i rukhet bebâgh didem di nâr
Reng-i rukh-i men gest beszân dinâr
Csûn der zedeh-i bedsân-i csâker dî nâr
Ej kâfir kâfirbecseh ñkhir din âr.

Semsz ul-Hakâik 368. l.

- ²⁾ Ân khâl kih dîdeh ber rukhet mî bîned
Muski eszt kih dsuz ber gul-i ter nenisîned
Ni ni gheletem kih der gulisztân-i rukhet
Zengi beceh berehneh gul mî csîned.

Semsz ul Hakâik 368. l.

- ³⁾ Ej khermenet ez szunbuleh-i âb-i hejât
Enbâr-i dsihân pureszt ez tokhm-i muvât
Zi enbâr nekhâ'hem kih pureszt ez khejrât
Ber khermen-i kh'od nevisz imseb berât.

Konstant. kiad. 19. l.

Nem vagyok én egyéb szerelmesnél és annak az oroszlának keresőjénél.»¹⁾

Árnyékmódra kell a szerelmesek nyomában járni. «Ha eltávozol te a szerelmesek árnyékából, napszúrás ér akkor téged, és megbetegszel. Árnyékmódjára járj te hol elül, hol hátul a szerelmesekkel, hogy olyan ragyogó lehess, mint a nap és a hold.»²⁾

A dobot, melyet egyre vernek, hozza fel például. «Azért díszre minden dervistáncznak a dobnak a hangja, mert a dob céltáblája az ütéseknek. Azt mondja a dob, hogy az lesz a győztes, a kinek szív tápláléka ez az egymásután következő csapás.»³⁾

Galenusnak, a híres orvosnak nevezi el imádottját. «Oh te ékessége és fejedelme minden szeretőknek! Ezeknek a betegeknek a Dsálinusza (Galenus) vagy te. Esős időben össze-jövünk a te rózsaligettedben. Bizony kedvesek esős napon a jó barátok.»⁴⁾

- ¹⁾ Men szir nim szir nim szir nim.
Zirá kih z'ekbál-i tú edbir nim.
Khergüs negirem u nekh'áhem áhú
Dsuz 'ásik u dsuz táleb-i án sir nim.

Konstant. kiad. 256. l.

- ²⁾ Ez szájah-i 'ásikán eger dūr sevi
Ber tú zened áftáb u rendsür sevi.
Pis u pesz-i 'ásikán csü szájah midev
Tá csün meh u áftáb pur nūr sevi.

Konstant. kiad. 329. l.

- ³⁾ Zān reūnek-i her szemā 'āvāz-i-deff eszt
Zāneszt kih deff zekhm-i szitemrá hodefeszt
Mí gūjed deff kih ān keszi deszt bered
Kin pe'ápej dil-i ūrā 'elef eszt.

Konstant. kiad. 59. l.

- ⁴⁾ Ej mefkher u szultān-i hemeh dildārān
Dsálinūszi berá-ji in bīmārān
Rūz-i bārān begulsenet dsem sevim
Sirin bāsēnd rūz-i bārān járān.

Konstant. kiad. 272. l.

Viselt ruhához hasonlítja a testet, melyet levette, régi fényéből csinál magának a halál pillanatában új testet a lélek. «Halál alkalmával, mikor a lélek odahagyja a testet, régi ruhára ledobja azt magáról. A testet, mely földből van, visszaadja a földnek és régi fényéből csinál magának testet.»¹⁾

A «hét alvó» ismert legendájára czélozva így szól: «Mi a szerelem lustái vagyunk és a földön fekszünk. Az ő kegyelme nyereg, és paripát készített számunkra a földből, hogy alva vigye ezeket az alvókat a barlang lakóiként fel a magas mennyekbe?»²⁾

Ugyanerre czélozva egy másik versében így szól: «Van egy hely a hit és a hitetlenség világán kívül, a hol hely van minden üde, fiatal és szép számára. A lelket kell odaadni és a szívet köszönetül a lélekért annak, a ki ilyen helyre vágyik.»³⁾

A lélekből vezet az út az isteni kedveshez. «Oh te tévelygő sziv, a lélekből vezet az út a jó baráthoz. Oh te eltévedt, van látható és rejtett út. Ha mind a hat irányod elzárul is előtted, cseppet se félj, mert a természeted mélyéből van egy a kedves felé vezető út.»⁴⁾

-
- ¹⁾ Hengâm-i edsel caû dsân biperdâzed ten
Mânend-i kabâ-i kuhneh endâzed ten.
Tenrá kih ez khâk eszt dihed bâz bekhâk
Vez nûr-i kadîm-i kh'is ber szâzed ten.

Konstant. kiad. 291. l. *Bhagavadgîtâ* II. 22. ed. C. Thomson (Hertford 1855.) 10. l.

- ²⁾ Mâ kâhilekân-i 'isq u pehlû bezemin
Kerd eszt zeminrâ kermes merkeb u zin
Tâ mibered in khuftekegânâ der kh'âb.
Eszhâb ul kehf tâ szû-ji 'aliin.

Konstant. kiad. 287. l.

- ³⁾ Birûn zi dsihân-i kufr u imân dsâiszt
Kândsâ makâm-i her ter u ra'nâiszt
Dsân bâjed dâd u dil besukrâneh-i dsân.
Ânrâ kih temenâ-ji esenin mâvâiszt.

Konstant. kiad. 73. l.

- ⁴⁾ Szer gesteh dilâ bedûszt ez dsân râheszt
Ej gum sudeh askâr u pinhân râheszt
Ger ses dsihetet beszteh seved bâk medâr
Kiz k'ar-i nihâdet szû-jidsânân râh eszt.

Konstant. kiad. 60. l.

Az isteni akarat úgy mozgatja a balandót, mint a szél a falevelet. «Én szél vagyok, te meg a falevél. Mit csinálsz, hogy ne remegj? Azt a dolgot, melyet én neked adok, mit tudsz tenni, hogy meg ne csináld? Mikor követ dobtam a korsódra, és az összetört, mit tehetsz te arról, ha nem érsz meg száz drágagyöngyöt és száz tengert?»¹⁾

A halál az igazi megváltó. «Bár itt e függöny mögött mindnyájan rabok vagytok,²⁾ ha e mögül a függöny mögül kimentek, mind fejedelmek lesztek. Az az élet forrása így szól a teremtményekhez: az én folyamom partján haltok meg mind.»³⁾

Hogy a tudósok rendszeren szükölködnek világi javakban, azt így magyarázza *Rûmî*: «A kit tudományyal és észszel ki-tüntettek, életfentartásul elégnék vélték azt neki. Annak azonban, kiről úgy határoztak, hogy üresfejű legyen, vagyonnal töltötték ki azt az ürességet.»⁴⁾

Nem vallja kárát senki annak, ha szerelmes az istenségbe. «Nem lesz károd az Isten iránti szerelmedből. Hogyan veszt-hetnéd el te a lelkedet, mikor lélek lesz belőled? Először az égből jöttél te le a földre, utoljára a földről fogsz te felmenni az égbe.»⁵⁾

-
- 1) Men bâdem u tû berg nelerzi csih kuni
Kâri kih menet dihem neverzi csikuni
Csûn szeng zedem szebû-i tû bisikesztem.
Szed gûher u szed bahr nîrzi csikuni.

Konstant. kiad. 390. l.

2) Czélzással az ismeretes moszlim mondásra, hogy a világ az igaz-hívőnek börtön: *ad-dunja szûdsnu-l mü'mini*.

- 3) Her csend derin perdeh eszirîd hemeh.

Konstant. kiad. 326. l.

- 4) Ânrâ kih be 'ilm u 'aql efrâsteh end
Ânrâ behiszâb-i rûzi engâsteh end
Vân-râ kih szer ez 'aql bih perdâkhteh end
Ez mál bedsâ-jî ân enbâsteh end.

Konstant. kiad. 95. l.

- 5) Zi 'isk-i khodâ neh ber zijân kh'âhi sud
Bidsân kudsâ sevi kih dsân kh'âhi sud
Evvel bezemin zi âszmân âmedeh-i
Vâkhir zi zemin ber âszmân kh'âhi reft.

Konstant. kiad. 93. l.

Az érzeki élvezetek olyanok, mint az álomban ivott víz, mely nem oltja el az alvó ember szomját, és ha felébred, még jobban szomjazik. «Ha édességet és sültet eszel és színbort iszol, tudd meg, hogy ez olyan, mintha vizet innál álmodban. Mikor felébredsz álmodból, szomjas leszel. Nem használ neked az az ital, melyet álmodban ittál.»¹⁾

Egy igen elterjedt perzsa népdalehoz hasonlító szójátékkal él²⁾ egy keresztény kedveshez intézett versében. «Oh te, ki keresztviselő és keresztény vagy, hajfürteid alatt folyton ambrát dörzsölsz. Ajkadat ajkamhoz csókkal nem igen dörzsölöd. Nem jössz hozzám, midőn eljössz, félve jössz.»³⁾

Kár az embernek sokat aggasztani magát a mulandó világ eseményei miatt. «Ne félj a világ jövőendő eseményeitől. Bármilyen is, mivel nem állandó, ne remegj. Használd fel ezt a pillanatnyi időt. Sohse félj te a jövőtől és ne töprengj a multon.»⁴⁾

- ¹⁾ Ger nuḡl u kebāb u ger mej nāb khūri
Midān kih bekh'āb hemi āb khuri
Csūn ber khizi zi kh'āb bāsi tisneh
Szūdet ne kuned āb kih der kh'āb khūri.

Konstant. kiad. 380. l.

²⁾ Kégl: A perzsa népdal 28. l. Ezt a szójátékot különben Abul-Haszan Vehj is használta.

Ger khāk-i deres bedideh-i ter szāi
Ver pis rukhes bedideh-i tersz āi
Ger ghair khejāl-i ū der āri benezer
Der dideh-i haḡḡ dideh-i terszāi.

La Roseaie du Savoir I. 256. l. II. *Golzār-e ma'réfāt* 150. l.

- ³⁾ Ej ānkih űzelib dār u hem terszāi
Peiveszteh bezir zulf 'enber szāi
Leb ber leb-i men bebūzeh kemter szāi
Nāi ber men csū āi betersz āi.

Konstant. kiad. 352. l. V. ö. Kasimirski *Dialogues français-persans* (Paris 1883) I. 125. l.

- ⁴⁾ Ez hādīgzeh-i dsihān zājendeh metersz
Ez her csilh reszed csū nīszt pājendeh metersz
Īn jek demeh-i 'umr rā ghanimet midān
Ez reftah mejendis vez ājendeh metersz.

Semsz ul Haḡāik 369. l.

Az igazi embernek mind a két világgal meg kell küzdenie, mondja *Rûmî*. «Mind a két világgal harczban kell állni. Egyformán nem kell törődni a kövel és a rubinttal. Férfias, bátor embernek kell lenni. Máskülömben száz szégyent kell elviselni.»¹⁾

Rózsamódra mosolyog, ha megöli is őt a szerelem. «Ha megöletem én a te háborúd- és harczodban, nem nyitom félelmemben én jajszóra számat. Tövishez hasonló szerelmes pilantásaidtól megsebzetten nevetve halok én meg előtted rózsamódra.»²⁾

A kalitkából kiszabadult madár gyakori költői kép nála. «A madarak a kalitkától, a kalitka a madaraktól üres. Oh madár, honnan való vagy te, hogy ilyen jó állapotú vagy! Panaszodból kiérzik a maradandóság illata. Így énekelj, mert szépen panaszkodol!»³⁾

A népdal is átvette a következő két négysorosát:⁴⁾ «Ma nem tudom, hogyan jöttél a kezembe, hogy kora reggel részeg fejjel jöttél. Ha szívem vérét iszod is, nem adlak ki a kezemből, mert szívem vére útján jutottál a kezembe.»⁵⁾

---

¹⁾ Bá her dû dsihân bedseng bájed bûden.
Bizâr ez la'l u szeng bájed bûden.
Merdâneh u merd reng bájed bûden
Ver ni behezâr neng bájed bûden.

Konstant. kiad. 267. l.

²⁾ Ger kusteh sevem berezm u pejkar-i tû men
Âhi nekesem zi bîm-i âzâr-i tû men
Ez zekhm-i szer ghamzeh-i csunkhâr-i tû men.
Khendân mirem csû gul zi didâr-i tû men.

Konstant. kiad. 286. l.

³⁾ Murghân zi kefesz kefesz zi murghân khâli
Murghâ kudsâi kih csenîn khôs hâli.
Ez nâleh-i tû bû-ji bakâ mî âjed
Mi nâl ber in perdeh kih khûs mî nâli.

Konstant. kiad. 389. l.

⁴⁾ Kégl, *A perzsa népdal* 24--31. l.

⁵⁾ Imrûz nedânem becsih deszt âmedeh-i
Kiz evvel-i bândâd meszt âmedeh-i
Ger khûn-i dilem khûri zi desztet nedihem.
Zirâ kih bekhûn-i dil bedeszt âmedeh-i.

Teheráni kiad. 371. l.

Hasonlóképp reprodukálja egy sokszor énekelt népdal a következő négysorost: «Mondtam, a szemem így szólt: olyanná teszem azt, mint az Oxus folyam. Mondtam, hogy a szívem így szólt: vérrel telítem azt. Mondtam, hogy testem így szólt: napokban megszégyenítem és kiűzöm a városból.»¹⁾

Szívét a Rebábhoz hasonlítja Rûmî, melyen szerelmese játszik. «Oh te, ki az én szívem rebábját vered, halld meg te az én szívem válaszát ebből a zenéből. Minden elhagyott helyen más-más kincs van elásva. A szerelem az elásott kincs az én rom-szívemben.»²⁾

Saját gyarlóságát így rajzolja: «Annyi bolondság és romlottság származott én tőlem, hogy életemben egy pillanatot sem tettem én viggá. Én igazságot kereső vagyok, és tőlem veszi eredetét minden igazságtalanság. Mindenki miatt panaszkodom én, és miattam a panasz.»³⁾

A nagy természeti jelenségeket hozza kapcsolatba az isteni szerelemmel. «Szerelmedtől háborog minden tenger. Lábadhoz önti gyöngyeit a felhőzet. Szerelmedből lecsapott a földre egy villám. Ettől ered ez az égen levő pára» (t. i. felhő).⁴⁾

-
- ¹⁾ Goftem cseemem guft kih Dseihûn kunemes
Goftem kih dilem goft kih pur khûn kunemes
Goftem kih tenem goft der in rûzi csend
Ruszvâ kunem vez sehr bîrûn kunemes.

Konstant. kiad. 186. l.

- ²⁾ Ej zekhum zenendeh ber rebâb-i dil-i men
Bisinev tû ez in nâleh dsevâb-i dil-i men.
Der her virân defineh gends dîger eszt
‘Isk eszt defineh der kherâb-i dil-i men.

Konstant. kiad. 273. l. Egy másik versében ép így. U. ott 268. l.

- ³⁾ Ez besz kih feszâd u eblehî zâd ez men.
Der ‘umr demî negest dilsâd ez men.
Men tâleb-i dâd u dsumleh-i bidâd ez men.
Ferjâd-i men ez dsumleh u ferjâd ez men.

Konstant. kiad. 268. l.

- ⁴⁾ Ez ‘isk-i tû derjâ hemeh sûr engized
Der pâ-ji tû âbrhâ durer mirized
Ez ‘isk-i tû berķi bezemin uftâdeh eszt
În dûd der âszmân ez ân mikhized.

Semsz el-Hakâik 365. l.

A moszlim legendákból veszi nem egyszer a költői képet. «Oh te, ki kenyérért odaadtad a hitnek drágakövét, egy hamis köért egy egész bányát adtál. Nimrod, mikor nem adta át szívét Ábrahámnak, kétségkívül a szűnyognak adta át a lelkét»¹⁾ (a monda szerint ez a parányi rovar ölte meg a nagy zsarnokot).

Vágóbaromhoz hasonlítja az igazi szerelmest. «A szerelem mészárszékében jön kívül egyebet nem vágnak le. Nem vágják ott le a rossz tulajdonságú soványakat. Ha igaz szerelmes vagy, ne fuss el a megöletés elől. Döghús lesz az, a mit le nem vágnak.»²⁾

A determinizmust így illusztrálja: «Cselekvéskor előre-hátra tekintetem, hogy a ki így cselekszik, így jár. Abban a pillanatban, mikor érvényesül a végzet, ah dervis, házába fut előle a messze jövőbe látó bölcsesség.»³⁾

A látszólagos hitetlenség mögött rejtőzik nem egyszer a hit. «Ez a meleg fürdő (t. i. a világ), mely a démonok háza, nyugvóhelye és lakása a Sátánnak. Benne van elbújva a tündérezű péri. Van elég világos hitetlenség, mely a hit rejteke.»⁴⁾

¹⁾ Ej dādeh benān gūher-i imānrā
Dādeh bedsevi kalb jekī kānirā.
Nemrūd csū dīl-rā be Khalīl neszipurd
Beszipurd bepeseh lā dserem dsānirā.

Konstant. kiad. 6. l.

²⁾ Der meszlekh-i 'isk dsuz nikūrā nekusend
Lāgher szifetān zist khūrā nekusend
Ger 'āsik szādikī zi kusten meguriz
Murdār buved her ānesih urā nekusend.

Teheráni kiad. 365. l.

³⁾ Kārī kerdem nigāh kerdem pesz u pis
Ānrā kih csenān kuned csenin ājed pis
Āndem kih kezā kār kuned ejdervis
Der khāneh gurized khired dūr endis.

Konstant. kiad. 185. l.

⁴⁾ Īn germābeh kih khāneh-i dīvān eszt
Khelvetgeh u ārāngeh-i sejtān eszt
Der vej perī perī rukhī pinhān eszt
Besz kufr jakīn kemīngeh-i imān eszt.

Konstant. kiad. 29. l.

A látható világ a végtelenséggel szemben elenyésző parány.
«Ez az égbolt, mely a mi látásunk határa, kevesebb egy botnál az Úr kezében. Ha minden vízcseppből és porszeméből tengeri szörnyeteg lesz is, az annyi lesz csak, mint egy hal az óceánban.»¹⁾

Humáj-madárnak nevezi 'Attár módjára az isteni kedvest.
«Ne szoruljon el a szived, mert eljött a szívnyitó. Eljött az a szívgyönyörködtető az ő dalával. Légy módra eltört most a bűnnek tolla és szárnya, mert a lélek Káf hegye felől eljött a Humáj- (Phoenix) madár.»²⁾

A szerelem gyöngyéért a tenger fenekére kell leszállni.
«Ha gyöngyöt keresel, nem ád gyöngyöt a forrás. Az óceán fenekén a helye a gyöngybúvárnak. Azt illeti meg ez a becses gyöngy, a ki szomjasan távozik az élet forrásának vizétől.»³⁾

A föld azért terem virágot és növel sudár cziprusfát, mert a jámborok temetője. «Mikor a földbe ment a lélektelen test, az égbe emelkedik fel akkor a lélek. A földön virult és nőtt az ibolya. Hogyne teremne cziprusfát egy ilyen kert!»⁴⁾

A gyertya hat tulajdonsága közös a szufikéval. «Oh gyertya,

1)   İn cserkh-i felekhâ kih hadd-i binis-i mászt
Der deszt-i teszerruf-i khudâ kem zi 'aszâszt
Her zerreh u kaṭreh ger nihengi gerded
Ân dsumleh miszâl mâhi der derjâszt.

Konstant. kiad. 29. l.

2)   Dil teng mesev kih dilgusâi âmed
Dil niknevâz bânevâi âmed
Ghamrâ csû megesz sikeszt eknûn per u bâl
Kiz dsâneb-i Kâf-i dsân humâi âmed.

Konstant. kiad. 116. l.

3)   Ger durr telebi zi csesmeh durr ber nâjed
Dsûjendeh-i durr bekar-i derjâ bâjed
În gûher ķimet i keszi râ sâjed
Kiz âb-i ḥejât tisneh birûn âjed.

Konstant. kiad. 114. l.

4)   Der khâk eger reft ten bîdsâni
Dsûn ber felek efrâzed sâdrevâni
Der khâk bunefseh bitâbid birûszt
Csû ber nedihed szerv csunân bûsztâni.

Konstant. kiad. 370. l.

te abban a véleményben vagy, hogy ez a te hat tulajdonságod közös a jámborokéval. Éjjel felkelő vagy és ragyogó arcú meg sárga képű. Szíved ég, könnyezel, és éber a szemed.»¹⁾

Nem létezik sem az éden, sem a pokol az igazi jámborok számára. «Ezen a nyelven kívül van nekünk más nyelvünk. A poklon és a mennyországon kívül más hely van még. A szabadszívűeket más lélek élteti. Más bányából való az ő tiszta drágakövük.»²⁾

-
- ¹⁾ Ej sem'e tû szûfi szifeti pindâri.
Kâin ses szifet ez ehl-i szefâ midâri.
Sebkhizi u nûr csihreh-i u zerd rûi
Szûz-i dil u esk dideh-i bidâri.

Konstant. kiad. 354. l.

- ²⁾ Mârâ dsuz in zebân zebân-i diger eszt
Dsuz dûzekh u firdauszi makâni diger eszt
Âzâdeh dilân zindeh bedsân-i diger end
Ân gûher-i pâksân zi kân-i diger eszt.

Konstant. kiad. 75. l.

irodalom között. 20 f. — V. *Barna F.*: Néhány ősműveltségi tárgy neve a magyarban. 60 f. — VI. *Télfi*: Rankavis Kleon új-görög drámája. 60 f. — VII. *Imre S.*: A nevek uk és ük személyragairól. 40 f. — VIII. *Ballagi M.*: Emlékbeszéd Székács József t. tag fölött. 40 f. — IX. *Vámbery*: A török-tatár nép primitív culturájában az égi testek. 20 f. — X. *Volf Gy.*: Batori László és a Jordánszky-codex bibliafordítása. 20 f. (1877—1879.) — VIII. k. I. *Dr. Ábel J.*: Corvin-codexek. 1 K 20 f. — II. *Barna F.*: A moritvaiak pogány istenei s ünnepi szertartásai. 1 K. — III. *Dr. Genetz A.*: Oroszlapp utazásomból. 40 f. — IV. *Gr. Zichy Á.*: Tanulmány a japáni művészetről. 2 K. — V. *Szász K.*: Emlékbeszéd Pázmándi Horvát Endre 1839-ben elhunyt r. t. fölött. 20 f. — VI. *Hunfalvy P.*: Ukkonpohár. A régi magyar jogi szokásnak egyik töredéke. 40 f. — VII. *Mayer A.*: Az ugynevezett lágy aspiráták phonetikus értékéről az ó-indben. 1 K 20 f. — VIII. *Dr. Ábel J.*: Magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság. 1 K 60 f. — IX. *Dr. Pozder K.*: Ujperzsa nyelvjárások. 1 K. — X. *Imre S.*: Beregszászi Nagy Pál élete és munkái. 60 f. (1879—1880.) — IX. k. I. *Budenz J.*: Emlékbeszéd Schiefner Antal k. tag felett. 20 f. — II. *Gr. Zichy Á.*: A Boro-Budur Jáva szigetén. 80 f. — III. *Ballagi M.*: Nyelvünk újabb fejlődése. 40 f. — IV. *Vámbery*: A hunnok és avarok nemzetisége. 60 f. — V. *Hunfalvy P.*: A Kún- vagy Petrarka-codex és a kúnok. 60 f. — VI. *Szász K.*: Emlékbeszéd Lewes Henrik György külső tag felett. 10 f. — VII. *Barna F.*: Ős vallásunk főistenei. 80 f. — VIII. *Dr. Ruzsicska K.*: Schopenhauer esztetikája. 20 f. — IX. *Barna F.*: Ős vallásunk kisebb isteni lényei és áldozat szertartásai. 60 f. — X. *Dr. Kont I.*: Lessing mint philologus. 60 f. — XI. *Bogisich M.*: Magyar egyházi népénekek a XVIII. századból. 1 K. — XII. *Simonyi*: Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. 40 f. (1880—1881.) — X. k. I. *Simonyi*: A jelentéstan alapvonalai. 60 f. — II. *Heinrich G.*: Etzelburg és a magyar lírúmonda. 40 f. — III. *Hunfalvy P.*: A M. T. Akadémia és a szuomi irodalmi társaság. 40 f. — IV. *Joannovics*: Értsük meg egymást. 60 f. — V. *Ballagi M.*: Baranyai Deesi János és Kis-Viezy Péter közmondásai. 20 f. — VI. *Dr. Pecz V.*: Euripides tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophokles tropusai. 1 K 20 f. — VII. *Szász K.*: Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. 20 f. — VIII. *Bogisich M.*: Canticale et Passionale Hungaricum. 60 f. — IX. *Jakab E.*: Az erdélyi hírlapirodalom története 1848-ig. 1 K. — X. *Heinrich G.*: Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kultag felett. 80 f. — XI. *Bartalus*: Ujabb adalékok a magyar zene történelméhez. 80 f. — XII. *Bánóczy J.*: A magyar romanticismus. 20 f. — XIII. *Bartalus I.*: Ujabb adalék a magyar zene történelméhez. 80 f. (1882.) — XI. k. I. *Hunfalvy P.*: Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? 40 f. — II. *Télfi*: Újgörög irodalmi termékek. 80 f. — III. *Télfi*: Középkori görög verses regények. 60 f. — IV. *Dr. Pozder K.*: Idegen szók a görögben és latinban. 1 K. — V. *Vámbery*: A csuvasokról. 60 f. — VI. *Hunfalvy P.*: A számlálás módjai és az év hónapjai. 40 f. — VII. *Majláth B.*: Telegdi Miklós mester magyar katechizmusa 1562-ik évből. 20 f. — VIII. *Dr. Kiss I.*: Káldi György nyelve. 1 K. — IX. *Goldziher*: A muhammedán jogtudomány eredetéről. 20 f. — X. *Barna F.*: Vámbery Ármín «A magyarok eredete» című műve néhány főbb állításának bírálata. 1 K 20 f. — XI. *Ballagi M.*: A nyelvfejlődés történelmi folytonossága és a Nyelvőr. 40 f. — XII. *Vámbery*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet. I. 60 f. (1883—1884.) — XII. k. I. *Dr. Kont I.*: Seneca tragédiái. 1 K 20 f. — II. *Dr. Nagy S.*: Szombatos codexek. 60 f. — III. *Szász B.*: A reflexív és valláserköles elem a költészetben s Longfellow. 60 f. — IV. *Kúnos és Munkácsi*: A belviszonyragok használata a magyarban. 1 K. — V. *Vámbery*: A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet II. 1 K. — VI. *Volf Gy.*: Kiktől tanult a magyar írni, olvasni? 1 K. — VII. *Thury J.*: A kasztamuni-i török nyelvjárás. 1 K. — VIII. *Télfi*: Nyelvészeti mozgalmak a mai görögöknél. 40 f. — IX. *Kálmány L.*: Boldogasszony, ősvallásunk istenasszonya. 40 f. — X. *Brassai*: A mondat dualismusa. 1 K 20 f. — XI. *Gr. Kuun G.*: A kúnok nyelvéről és nemzetiségéről. 80 f. — XII. *Ábel J.*: Isota Nogarola. 1 K. (1884—1885.) — XIII. k. I. *Heinrich G.*: Kudrun, a monda és az eposz. 80 f. — II. *Barna F.*: A votják nép multja és jelene. 60 f. — III. *Goldziher I.*: Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben. 80 f. — IV. *Ábel J.*: A homeroszi Demeter-hymnusról. 1 K. — V. *Barna F.*: A votjakok pogány vallásáról. 40 f. — VI. *Szarvas Gábor*: A régi magyar nyelv szótára. 20 f. — VII. *Budenz J.*: Egy kis viszhang Vámbery Ármín ur válaszára. 40 f. — VIII. *Szily K.*: Ki volt Calepinus magyar tolmácsa. 20 f. — IX. *Bogisich M.*: Szegedi Lénárt énekeskönyve. 1 K. — X. *Joannovics*: Szórendi tanulmányok. I. rész. 60 f. — XI. *Pecz V.*: A kisebb görög tragikusok tropusai. 20 f. — XII. *Télfi*: Heraclius. Rankavis Leon hellén drámája. 60 f. (1885—1886.) — XIV. k. I. *Ábel J.*: Az ó- és középkori Terentius biographiák. 80 f. — II. *Joannovics*: Szórendi tanulmányok

II. rész. 80 f. — III. *Barna F.*: A mordva nép házassági szokásai. 60 f. — IV. *Télffy*: Jelentés ujhellén munkákról. 60 f. — V. *Kálmány L.*: Mythologiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban. 20 f. — VI. *Putnoky M.*: Etymologicum magnun Romaniae. 40 f. — VII. *Simonyi*: A magyar szótók. 60 f. — VIII. *Simonyi*: A nyelvújítás történetéhez. 40 f. — IX. *Brassai*: Szórend és accentus. 80 f. — X. *Télffy*: Három francia hellenista és a volapük. 40 f. — XI. *Némethy G.*: Euhemeri reliquiæ. 1 K 20 f. — XII. *Vikár B.*: Gáti István steganographiája, kapcsolatban a modern stenographiával. 80 f. (1887—1889.) — XV. k. I. *Dr. Schreiner M.*: Az iszlám vallásos mozgalmak az első négy században. 60 f. — II. *Haraszi*: André Chénier költészete. 3 K. — III. *Simonyi*: Kombináló szóalkotás. 80 f. — IV. *Hunfalvy P.*: Az aranyosszéki mohácsi nyelvemlékek. 30 f. — V. *Zichy A.*: Psychiatria és politika. 20 f. — VI. *Télffy*: Ujabb hellén munkák és a hellén nyelvtanítás. 1 K 20 f. — VII. *P. Thewrewk E.*: A magyar zene tudományos tárgyalása. 40 f. — VIII. *Asbóth O.*: A hangsúly a szláv nyelvekben. 1 K 60 f. — IX. *Simonyi*: A nyelvújítás és az idegenszerűségek. 1 K 20 f. — X. *Télffy*: Kisfaludy Károly «Mohács»-a görögül. 80 f. — XI. *Dr. Kégl S.*: Tanulmányok az újabbkori persa irodalom történetéből. 3 K. — XII. *Gróf Kun G.*: Ujabb adatok a kún Petrarca-Codexhez. 30 f. (1889—1892.) — XVI. k. I. *Finály*: A besztercei szószerzet. 4 K. — II. *Goldziher I.*: A pogány arabok költészetének hagyománya. 1 K 20 f. — III. *Asbóth O.*: A szláv szók a magyar nyelvben. 90 f. — IV. *Pecz V.*: Paraspondylos Zotikos költeménye a várnai csatáról. 60 f. — V. *Télffy*: Uj-görög munkák ismeretése. 40 f. — VI. *Télffy*: Két uj-görög nyelvtan magyarul és a mai görög verstan. 40 f. — VII. *Szamoj I.*: A Murnelius-féle latin-magyar szójegyzék 1533-ból. 1 K. — VIII. *Hegedüs I.*: Guarinus és Janus Pannonius. 1 K 60 f. — IX. *Dr. Kúnos I.*: Kisázsia török dialektusairól. 90 f. — X. *Hegedüs I.*: Dicsének Jacobus Ant. Marcellusra. Irta Janus Pannonius. (1892—1897.) — XVII. k. I. *Dr. Mahler*: Egyiptologiai tanulmányok a chorologia köréből. 30 f. — II. *Kúnos I.*: Naszreddin hodsa tréfái. 3 K. — III. *Kégl S.*: A perzsa népdal. 90 f. — IV. *Melich J.*: Melyik nyelvjárásból valók a magyar nyelv régi német jövevényszavai? 1 K 20 f. — V. *Kozma F.*: Brassai Samuel mint æsthetikus és műkritikus. 2 K. — VI. *Décsi L.*: Sz. Agoston reguláinak magyar fordítása C. Julius (Bánffy) Gergelytől. 2 K. — VII. *Vadnai*: Czákó Zsigmond ismeretlen drámái költeménye. 30 f. — VIII. *Gyomlay*: Szent István veszprémi-völgyi donatiójának görög szövegéről. 1 K 20 f. — IX. *Mahler*: Adalékok az egyiptomi nyelvhez. 60 f. — X. *Id. Szinyei J.*: Az első magyar bibliographus. 60 f. (1898—1901.) — XVIII. k. I. *Gyomlay*: Böles Leo Taktikája mint magyar történelmi kútforrás. 1 K. 20 f. — II. *Katona L.*: Temesvári Pelbárt Peldái. 1 K 20 f. — III. *Némethy G.*: A római elegia viszonya a göröghöz. 48 f. — IV. *Thúry J.*: A «Behdset-ül-Lugat» csagatáj szótár. 1 K 20 f. — V. *Katona L.*: Alexandriai sz. Katalin legendája középkori irodalmunkban. 1 K 60 f. — VI. *Dr. Cserép J.*: Határidőszámítás a rómaiaknál. 40 f. — VII. *Thúry J.*: Török nyelvemlékek a XIV. század végéig. 1 kor. — VIII. *Szilasi M.*: Adalékok a finn-ugor palatalis mássalhangzók történetéhez. 1 kor. — IX. *Kégl S.*: Szenáji. 3 kor. — X. *Katona L.*: A Teleki-codex. 1 kor. 60 f. — XIX. k. I. *Bayer*: Egy magyar Eszther-dráma. 60 f. — II. *Haraszi*: A renaissance francia színiköltészete és a színszerűség. 1 kor. 20 f. — III. *Thúry J.*: A közép-ázsiai török irodalom. 1 kor. 50 f. — IV. *Melich J.*: A brassói latin-magyar szótár-töredék. 60 f. — V. *Pecz V.*: A classica philologia jövője. 60 f. — VI. *Hegedüs I.*: Petrarca «Szózatja». 50 f. — VII. *Kúnos I.*: Ada-Kaléi török népdalok, fordítással és jegyzetekkel. 2 kor. — VIII. *Cserép J.*: C. Julius Cæsar commentariussainak folytatásai és Asinius Pollio. 80 f. — IX. *Melich J.*: Szikszai Fabricius Balázs latin-magyar szójegyzéke 1590-ből. Ára 3 kor.

Megrendelhetők, a mennyiben még készletben vannak, a Magyar Tud. Akadémia Könyvkiadó-hivatalában Budapest, V. Akadémia-utca 2.